

ŠLOVENSKI vestnik

Lefnik XXIV.

Celovec, petek, 12. december 1969

Štev. 49 (1433)

Med Bonnom in Moskvo se kažejo znamenja „politične odjuge“

Koledarsko se bo pravzaprav šele začela zima, toda v odnosih med Zahodno Nemčijo in Sovjetsko zvezo se že zdaj začnejo kazati znamenja določene „politične odjuge“. V Moskvi sta se namreč ta teden že dvakrat sestala sovjetski zunanji minister Andrej Gromiko in zahodnonemški veleposlanik Helmut Allardt ter začela uradne razgovore o pogojih in možnostih za sklenitev sporazuma, s katerim bi se obe državi v medsebojnih odnosih odrekli uporabi sile ali grožnjam z njo. Poleg tega pa načrt takega sporazuma predvideva tudi medsebojno spoštovanje ozemeljske nedotakljivosti, kar praktično pomeni priznanje današnjih meja.

Začetek pogajanj seveda še ne pomeni, da je zagotovljen tudi že uspeh. Toda že dejstvo, da so se med obema državama začeli uradni pogovori na visoki politični ravni, je vzroka dovolj za prepričanje, da je v odnosih med Bonnom in Moskvo zavel nov veter. Treba je namreč upoštevati, da je bil „di-

plomatski promet“ na sovjetsko-zahodnonemški relaciji vsa minula leta zelo skromen. Šele odkar se je v borsko vladno politiko neposredno vključila tudi socialdemokratska stranka in je njen predsednik (in sedanjí kancler) Willy Brandt prevzel vodstvo v zunanji politiki, so se začeli kazati prvi znaki, ki so opozar-

jali, da tudi v Bonnu ne bo mogoče v nedogled vztrajati na stališčih, ki so se že povsem preživela. In po letošnjih državnoborskih volitvah, ki so privedle do zgodovinskega preokreta v vodstvu Zahodne Nemčije, je bila odprta tudi pot za konkretiziranje novih pogledov.

Torej je začetek sovjetsko-zahodnonemških pogajanj vsekakor vreden dogodek, ki mu v političnih krogih tudi dajejo primeren poudarek. Čeprav napovedujejo, da je treba pričakovati dolga in naporna pogajanja, hkrati izražajo mnenje, da je upravičeno upanje v končni uspeh. To prepričanje utemeljujejo zlasti z dejstvom, da je Moskva očitno zainteresirana na sporazumu z Bonnom in da je po drugi strani zahodnonemška vlada pod vodstvom Brandta vsaj v načelu sprejela glavne sovjetske pogoje oziroma da je nekatere izmed njih celo že izpolnila. Ob dobri volji na obeh straneh bi moralo biti mogoče doseči sprejemljiv kompromis tudi v preostalih odprtih vprašanjih, posebno še, ker je — kakor trdijo v diplomatskih krogih — tudi Moskva pripravljena „plačati primerno ceno“, izpolniti namreč enega glavnih borskih pogojev — to je razlaga členov 53 in 107 ustanovne listine OZN, ki jih Sovjetska zveza doslej razlaga tako, kot da ji dajejo pravico do intervencije v Zahodni Nemčiji, ker Nemčija formalno še vedno velja za „sovražno državo“.

Obetajoča se „politična odjuga“ med Bonnom in Moskvo pa odpira nove poglede tudi v širšem merilu. Morebitni sporazum med obema državama bi namreč lahko pomenil tudi uvod v splošno izboljšanje odnosov med Vzhodom in Zahodom, saj bi utrl pot normalizaciji ravno na tistem področju, ki je veljalo za eno najbolj nevarnih žarišč poveljne napetosti.

Prav nobenih izgledov pa Nixon ne vidi za miroljubno reševanje spora; reševanje po poti pogajanj po njegovem mnenju ne more pripeljati do zaželjenega cilja, kajti „v sedanjem trenutku ne pričakuje nobenega napredka za konferenčno mizo“. Končno je Nixon govoril tudi o pokolu v vietnamski vasi Son Myju. Priznal je, da je do pokola res prišlo in da ni na noben način opravičljiv. Toda hkrati je svaril pred dramatično zadozgovitvijo tega dogodka, ki da je „osamljen primer“, zato iz njega ne sme nastati vtis, kakor da bi se take stvari s strani ameriških vojakov že večkrat dogodile. Pri tem pa je treba vedeti, da je to govoril v trenutku, ko je že vsa svetovna javnost bila obveščena o celi vrsti podobnih grozodejstev, ki so jih ameriški vojaki v zadnjih letih in mesecih zagrešili nad civilnim prebivalstvom vietnamskih vasi.

Izjave ameriškega predsednika so ponovno močno razočarale domačo in mednarodno javnost, kajti niti z besedo ni nakazal pripravljenosti, da napravi konec vojni. Nasprotno je tudi ta tiskovna konferenca pokazala, da hoče ameriška vlada nadaljevati svojo oboroženo intervencijo v Vietnamu, nadaljevati s krivično vojno — proti volji milijonov Američanov, ki zahtevajo mir.

Nixon noče razumeti

da je treba napraviti konec vojni

Ameriški predsednik je spet imel tiskovno konferenco, ki so jo že dolgo prej na pravi ameriški način napovedali kot „senzacijo“. Toda taka senzacija je tudi tokrat izpadla, kajti Nixon je sicer veliko govoril, vendar malo povedal.

Govoril je predvsem o vietnamskem vprašanju in vse tisto, kar je povedal, je potrdilo samo eno: Nixon očitno noče razumeti, da je

Nobelove nagrade so bile slovesno izročene

Na tradicionalni svečanosti v Stockholmu je švedski kralj Gustav Adolf v sredo izročil nagrajencem telošnje Nobelove nagrade za fiziko, kemijo, medicino, literaturo in gospodarstvo.

Nagrado za fiziko je prejel ameriški fizik prof. Murray Gell-Mann, za kemijo sta dobila nagrado britanski znanstvenik prof. Derek Barton in norveški znanstvenik Odd Hassel, nagrado za medicino si delijo Američani prof. Max Delbruck, prof. Alfred Hurskey in prof. Salvatore Luria; nagrado za literaturo pa je za odsotnega Samuela Bekketa prevzel njegov francoski založnik. Letos so prvič podelili tudi nagrado za književnost, ki sta jo prejela Nizozemec Jan Tinbergen in Norvežan Ragnar Frisch.

Nobelovo nagrado za mir pa so — kakor vsako leto — izročili v okviru posebne svečanosti v Oslu; prejela jo je Mednarodna organizacija dela (ILO) ob svoji petdesetletnici.

Koroški kulturni dnevi

V času od 28. do 30. decembra 1969 bosta priredili obe osrednji organizaciji koroških Slovencev znanstveni seminar pod naslovom

Koroški kulturni dnevi

V teh dneh nam bodo znanstveniki iz Slovenije ob sodelovanju predavateljev iz Koroške podali geografski in zgodovinski oris koroškega slovenskega prostora ter nas seznanili z doprinosom koroških Slovencev na jezikovnem, literarnem, glasbenem in umetniškem področju.

Vse, ki se zanimate za preteklost ter za kulturno ustvarjanje koroških Slovencev, že danes vabimo, da se udeležite te edinstvene prireditve.

Predavanja bodo v Delavski zbornici v Celovcu. Podrobni spored bomo objavili v prihodnji številki.

Pripravljali odbor

Za pravice človeka se je treba nenehno boriti

Ob letošnjem dnevu človekovih pravic, ki smo ga obhajali v sredo, je glavni tajnik OZN U Tant naslovil na vse države sveta poziv, v katerem je poudaril vrednote, ki jih vsebuje pred 21 leti sprejeta deklaracija človekovih pravic. Hkrati pa je ugotovil, da postaja človeštvo vedno bolj nemirno zaradi naraščajočega razpona med proglašeni načeli in dejanskim stanjem na svetu. Človeštvo je močno prizadeto — je poudaril U Tant — zaradi rasne diskriminacije, kolonialističnega izkoriščanja, tragične usode žrtev oboroženih spopadov, vojaških zasedb in drugih političnih sporov, zaradi krivičnega ravnanja z manjšinami, dušitve osnovne svobode in predvsem zaradi velike bede, v kateri živi na milijone ljudi.

Za dan človekovih pravic je Avstrijska liga za človekove pravice tudi v Celovcu priredila posebno svečanost, pri kateri sta sodelovala pevška zbor trgovske akademije in slovenske gimnazije. Slovenski zbor je med drugim zapel za ta dan posebno primerno Prešernovo „Zdravljico“, za zaključek pa sta oba zbora skupaj zapela avstrijsko državno himno.

Predsednik lige na Koroškem bivši deželni glavar Ferdinand Wedenig in predsednik deželnega šolskega sveta deželni poslanec Josef Guttenbrunner sta v svojih govorih naglasila, da je vsakoletni dan človekovih pravic hkrati tudi opomin, da se je treba nenehno boriti za pravice človeka, za pravice posameznika in za pravice celih skupnosti. Kajti te pravice niso bile teptane le v preteklosti (predsednik Guttenbrunner: „Pri nas je bilo na tisoče ljudi pregnanih z njihovih domov samo zato, ker so bili Slovenci!“), marveč jih krivavo zatirajo tudi danes, kakor kaže zlasti primer Vietnam. Poudarjeno je bilo, da nikakor ne zadostuje deklaracije, temveč si je treba prizadevati, da se proglašene pravice in svoboščine zagotovijo in izvajajo v praksi. Tukaj pa je — kakor je dejal bivši deželni glavar Wedenig — Koroška posebno primerna, da dokažemo, kako resno nam je s spoštovanjem človekovih pravic!

GLAVNI TAJNIK OZN U TANT:

Vojaki naj bi vedeli da odgovarjajo za vojne zločine

Glavni tajnik OZN U Tant je predlagal, naj bi vsem vojakom razdelili prepise ženevskih konvencij iz leta 1949, ki prepovedujejo med vojno grdo ravnati s civilisti, ujetniki in ranjenci. To je izrazil v svojem poročilu, ki ga je poslal glavni skupščini OZN in kjer se še posebej sklicuje na predpise nürnberškega sodišča. Ti predpisi namreč določajo, da ukazi še ne opravičujejo storilcev, če gre za vojne zločine. V dokumentu, ki nosi na-

slov „Spoštovanje človekovih pravic v oboroženih spopadih“, je poudarjeno, da morajo za kršitev zakona in vojne strahote tisti, ki so ta dejanja zagrešili, osebno odgovarjati.

V zvezi z ženevskimi konvencijami je U Tant tudi predlagal, naj bi v bodoče glavni poveljniki in šefi držav, zapletenih v vojaške spopade, pozvali vse, ki sodelujejo v bojih, da morajo spoštovati načela o človekovih pravicah.

„Manjšini privilegiran položaj, če hočemo, da bi bila enakopravna“

Med proračunsko razpravo v deželnem zboru avtonomne pokrajine Furlanije-Juljske krajine je bilo govora tudi o vprašanjih tamkajšnje slovenske narodnostne skupnosti. V tem oziru je razprava pokazala, da se politično ozračje še naprej boljša v korist manjšine, k čemur bistveno prispevata po eni strani notranjepolitični razvoj in Italiji in po drugi strani razvijanje dobrososedskih odnosov med Italijo in Jugoslavijo v duhu politike odprtih meja.

Predsednik deželne vlade Berzanti je ob tej priložnosti ugotovil, kako prisotnost narodnostnih manjšin, zlasti slovenske, pospešuje izvajanje mednarodne vloge dežele Furlanije-Juljske krajine. O odnosu deželne vlade do manjšine pa je dejal: „Pravice manjšine smo vedno ne samo spoštovali, kot to zahtevajo ustavna načela in naše tradicije omike, ampak hočemo, kolikor je to odvisno od dežele, v odnose do manjšine vlagati vso skrb in pozornost, ki jo zasluži.“

Nekateri poslanci so zavzeli zelo kritično stališče do dosedanjega odnosa Italije do slovenske manjšine. Tako je krščanskodemokratski poslanec Cocciani menil, da bi morala dežela za slovensko manjšino storiti več, bolj vzpodbujati državo in tudi sama v večji meri reševati določena vprašanja, kajli „manjšini je treba zagotoviti privilegiran položaj, če hočemo, da bi bila enakopravna“.

Socialistični poslanec Piffoni je najprej opozoril na nekatere dosedanje uspehe oziroma pozitivne znake, nato pa izredno kritično ugotovil, da je italijanska država Slovencev že petdeset let resen dolžnik ter da italijanska vlada slovenske manjšine nikdar ni upoštevala v tolikšni meri kot nemško v Poadižju.

Naglasil je, da je glede manjšine končno treba natančno razmejiti pristojnosti med državo in deželo ter v okviru vedno večje skladnosti zakonodaje z ustavnimi načeli Slovencev zagotoviti osnovne pravice.

Svoje nezadovoljstvo z dosedanjim odnosom do Slovencev je izrazilo tudi več komunističnih poslancev, medtem ko je poslanec slovenske skupnosti Štoka v dokaz zapostavljanja Slovencev opozoril na dejstvo, da v proračunu, tem najpomembnejšem upravnem in političnem dokumentu, niti z besedico niso omenjeni Slovenci in njihove pravice. Zavzel se je za posebno poslansko komisijo, ki bi spremljala in vzpodbujala reševanje slovenskih vprašanj. Slovenski komunistični poslanec Lovriha pa je vladajočim strankam očital, da nimajo nikakršnega programa za reševanje slovenskih vprašanj ter poudaril, da ozračje ni dovolj, kajti Slovenci se brez zaščite zakonodaje nimajo na kaj sklicevati in je potem res vse odvisno samo od razpoloženja, od dobre volje posameznikov in ustanov.

Novo vzdušje v odnosu do slovenske manjšine pa je prišlo do izraza tudi na nedavnem pokrajinskem kongresu krščanskih demokratov v Trstu, kjer je tajnik Coloni ugotovil, da je krščanskodemokratska stranka zavrgla politiko asimilacije in pričela z manjšino resen in konstruktiven razgovor, ki je pripeljal tudi do nekaterih konkretnih dosežkov. Položaj in vlogo manjšine je v duhu ugotovitev nedavnih italijansko-jugoslovanskih srečanj na državni in deželni ravni povezal z utrjevanjem dobrih sosedskih odnosov, češ „etnični skupini lajšata medsebojne odnose, v notranjosti pa prispevata k dejanski kulturni in civilizacijski bogatitvi“.

Mesto Avstrije v evropskem turizmu

Pred kratkim je Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj v Evropi (OECD) objavila študijo o razvoju turizma v deželah, ki so članice te organizacije. Iz študije je razvidno, da je avstrijsko gospodarstvo v veliki meri odvisno od dohodkov, ki jih ima od inozemskih turistov. Komaj 0,7 odstotka, v pov-

Leta 1968 je namreč dotok prejšnj evropskih članic pa 1,4 odstotka. Enako visok odstotek deleža turističnih deviz na bruto narodnem produktu sta dosegli le še Irsko in Portugalska, medtem ko sta Španija in Švica zabeležili samo 4 in 5 odstotke, vse ostale članice OECD pa še manjši odstotek.

Pomen turizma za avstrijsko narodno gospodarstvo je razviden tudi še iz naslednje primerjave. V Avstriji je obseg deviznega donosa s strani turizma med letom 1967 in letom 1968 narasel za 72 milijonov dolarjev. Višji porast so dosegle le še Združene države Amerike z 124 milijoni dolarjev. Znatno manjše poraste so zabeležile Zahodna Nemčija, Italija, Španija in Švica, medtem ko je v Franciji ta donos nazadoval za 8 in v Grčiji za 6 odstotkov; nazadoval pa je tudi na Irskem, Portugalskem in v Kanadi.

Tako torej Avstrija med deželami OECD na področju turizma zavzema prvo mesto. Sorazmerno pa je na prvem mestu tudi pri izdatkih avstrijskih turistov po drugih deželah. Lani so namreč avstrijski turisti po drugih

deželah izdali 38 milijonov dolarjev več kot leta 1967. Več kot avstrijski turisti so v drugih deželah izdali turisti iz Kanade (98 milijonov dolarjev), zahodnonemški turisti (65 milijonov dolarjev) ter holandski in francoski turisti (63 in 58 milijonov dolarjev). Preračunano na turista so lani po drugih deželah več kot avstrijski turisti izdali le holandski turisti, kajti število prebivalcev po ostalih navedenih deželah je mnogo večje od števila avstrijskega prebivalstva.

Zaradi restriktivnih ukrepov so temu nasproti ameriški turisti po drugih deželah svoje izdatke zmanjšali za 173 milijonov dolarjev, angleški turisti pa za 112 milijonov dolarjev. Manj kot leta 1967 so lani v inozem-

stvu izdali še španski, portugalski in finski turisti.

Študija OECD o razvoju turizma tudi potrjuje, da je bil njegov razvoj v desetletju 1958—1967 sila ekspanziven. Ta ekspanzivnost je zlasti razvidna iz porasta tovrstnih izdatkov v primerjavi z izdatki splošne potrošnje. Medtem ko so izdatki splošne potrošnje v omenjenem obdobju narasli le za 87 odstotkov, so izdatki v turizmu narasli za 237 odstotkov. Po deželah OECD so bili ti izdatki v Italiji, Veliki Britaniji in na Švedskem leta 1967 trikrat tako visoki kot izdatki splošne potrošnje; v Belgiji so bili štirikrat tako visoki, v Franciji petkrat, v Avstriji pa šestkrat.

Kakor se v teh primerjavah zrcali naraščanje obče blaginje, tako je mogoče po njih sklepati, da smo v rasti turizma v zadnjih letih dosegli višek. Po upadu turističnih nočitev leta 1967 njihovo število namreč stagnira in ni več mogoče opaziti burnega naraščanja prejšnjih let. Letos sicer turizem širom Evrope na splošno zadovoljuje, toda bolj kot kdaj koli prej se je pokazalo, da turisti ne potujejo več zgolj v tednih poletnih počitnic, marveč se čedalje bolj poslužujejo zimске sezone ter poletne pred- in posezone. Letošnje leto je pokazalo tudi nadaljnji porast dotoka turističnih deviz po deželah OECD. Čeprav je del tega porasta posledica splošno naraščajoče draginje, je po njem le mogoče sklepati, da so postali turisti — zlasti inozemski — zahtevnejši, da zahtevajo po turističnih podjetjih in penzionih komfort, ki so si ga tekom zadnjega desetletja tudi že doma ustvarili. Oboje pa nalaga turističnim deželam in podjetjem potrebo povečane skrbi in skrbnosti na področju turistične propagande in ostalih priprav na prihodno turistično leto, tako na zimsko sezono, kot pa na poletno pred- in posezono.

(bl)

Blagovna menjava

Meseca novembra se je jugoslovanski izvoz v primerjavi z istim mesecem lanskega leta povečal za 27 %, medtem ko je bil uvoz le za 1 % večji kot lani. Vrednost izvoženega blaga je znašala 1,704 milijarde in vrednost uvoza 2,044 milijarde din.

V 11 mesecih tega leta je vrednost jugoslovanskega izvoza znašala 16,476 milijarde din, kar je za 18 % več kot v istem obdobju lanskega leta; vrednost uvoženega blaga pa je dosegla 24,039 milijarde din, kar pomeni, da je bila za 20 % večja kot lani.

Večja poraba piva v Sloveniji

Poraba piva v Sloveniji stalno narašča ter znaša po oceni zdaj povprečno okrog 43 l na prebivalca in leto. Zaradi čedalje večje porabe piva slovenske pivovarne stremijo za tem, da bi povečale svoje zmogljivosti. V letu 1972 bodo pivovarne v Sloveniji po oceni lahko dobavile tržišču naslednje količine piva: pivovarna Laško okrog 400.000 hl, „Talis“ Maribor okrog 300.000 hl in „Union“ Ljubljana okrog 800.000 hl. Če pa bi se pokazale potrebe, pivovarne te zmogljivosti lahko še povečajo — Laško na skupno 600.000 hl, „Union“ na več kot milijon hl in „Talis“ za nekaj desetisoč hektolitrov letno.

Trenutno je pivovarna Laško sredi povečanja svojih proizvodnih zmogljivosti, kajti s sedanjo letno proizvodnjo 280.000 hl ne more več zadovoljiti povpraševanja po pivu na domačem in inozemskem tržišču. S sedanjo modernizacijo bodo v Laškem povečali letno proizvodnjo na 400.000 hl, hkrati pa hočejo tudi izboljšati kakovost piva, mu povečati trajnost ter njegov renome dvigniti na raven najkvalitetnejših vrst piva.

Varjenje piva v Laškem ima že staro tradicijo, saj so že pred štirimi stoletji na mestu, kjer stoji današnji hotel „Savinja“, varili pivo v tamkajšnjem samostanu. Potem je bilo izdelovanje piva v Laškem prekinjeno vse do leta 1870, ko je začela s proizvodnjo Pivovarna, ki pa je bila leta 1927 spet zaprta. Pozneje je združenje gostilničarjev obnovilo proizvodnjo piva v Gostilničarski pivovarni Laško, iz katere je leta 1938 prišlo prvo pivo na trg.

Pivovarna je bila zgrajena za zmogljivost do 50.000 hl letno. Med vojno je bila močno poškodovana, po obnovi pa so leta 1946 zgradili tudi polnilnico z zmogljivostjo 1200 steklenic na uro. V naslednjih letih so bile vložene precejšnje investicije ter se je letna proizvodnja dvignila na 60.000 hl, nabavili pa so tudi novo polnilnico z zmogljivostjo 8000 steklenic na uro.

Samo v zadnjih devetih letih so investicije dosegle v našem denarju okoli 60 milijonov šilingov, medtem ko se je zmogljivost pivovarne povečala na okrog 280.000 hl, kolikor znaša letos. Zdjaj pa je — kakor že omenjeno — v teku druga faza rekonstrukcije oz. modernizacije, ki naj bi bila zaključena do leta 1972. Tozadevni stroški bodo znašali več kot 22 milijonov N-din. S temi investicijami bodo v pivovarni nadalje povečali varilne zmogljivosti ter hladilne naprave, hkrati pa izboljšali tudi pranje steklenic.

Zelena luč za „zeleno Evropo“

Vladni predstavniki držav članic Evropske gospodarske skupnosti so se na svojem posvetovanju v Haagu sporazumeli, da bodo še pred koncem leta dokončno oblikovali skupno kmetijsko tržišče, ali — kot to popularno imenujejo — „zeleno Evropo“. To je bil francoski pogoj za razgovore o razširitvi EGS. In Francozi so dobili, kar so zahtevali, namreč zagotovilo, da bodo položaj kmetijstva rešili, preden bodo začeli razgovore z Veliko Britanijo in preden bodo podpisali sporazum s katerokoli novo članico.

Sestanek v Haagu je nedvomno premik evrop. vlaka na nov tir. To je okoliščina, ki upravičuje optimizem in zadovoljstvo borcev za združeno zahodno Evropo. V tem premiku je bil glavni kreničnik seveda francoski predsednik Georges Pompidou. Pri tem pa ni novost v tem, kaj so Francozi dobili, marveč kaj so zahtevali kot pogoj, da pristanejo na pogajanja z Veliko Britanijo.

Razlika med de Gaullovimi in Pompidoujevimi zahtevami je vsekakor ogromna. De Gaulle je zahteval „golo Anglijo“, Pompidou pa sprejema Anglijo takš-

no, kakršna pač je; prejšnji predsednik francoske republike je ljubosumno varoval načelo, novi je ponudil pogajanja. To pomeni, da se je veto spremenil v trgovino. Trenutno je težko povedati, kaj vse bodo prodali in kaj vse kupili. Toda najvažnejša pogodba so sklenili: pogodbo o pogajanjih.

Angleži so pričakovali, da bodo v Haagu že določili datum za začetek razgovorov, toda namesto dneva so sprejeli raztegljivo formulo: po možnosti čimprej. Določitvi datuma so se izognili delno zato, ker Francozi niso hoteli zapustiti vtisa, da popuščajajo bolj, kot je potrebno, delno pa zaradi tega, ker nočejo prevzeti obveznosti o razgovorih z Anglijo zgolj na podlagi jamstva, da bodo uredili položaj kmetijstva, temveč šele na podlagi sporazuma o tem vprašanju.

Splošno prevladuje mnenje, da se bodo razgovori začeli najkasneje v drugi polovici prihodnjega leta. To so potrdili tudi na sestanku zunanjih ministrov šestih držav članic EGS v Bruslju, kjer so — po spodbudnem haaškem „srečanju na vrhu“ — potrebovali samo poldru-

go uro, da so se sporazumeli o šestih točkah skupnega stališča glede pogajanj o vključitvi Velike Britanije v „malo Evropo“. Teh šest točk je zajetih v naslednjem: 1. skupno financiranje kmetijstva EGS in položaj novih članov skupnosti; 2. stališče „šestorice“ glede odnosov Velike Britanije z državami Commonwealtha, potem ko bo Britanija vstopila v EGS; 3. britanski odnosi z zahodnoevropsko skupnostjo za premog in jeklo ter Evroatomom; 4. koliko časa bo trajalo prehodno obdobje, če se bodo pogajanja z Veliko Britanijo končala uspešno; 5. kakšne spremembe naj bi pretrpele ustanove EGS s sprejemom novih članov; 6. kakšna naj bo procedura pogajanj z Veliko Britanijo.

Stalni predstavniki držav članic EGS v Bruslju so dobili nalogo, da do februarja prihodnjega leta sestavijo za vse te točke skupni predlog. Ta sklep si zdaj razlagajo tako, da je z njim dokonč. razveljavljen veto, ki ga je postavil proti sprejemu Velike Britanije v EGS prejšnji francoski predsednik de Gaulle, kar z drugimi besedami pomeni, da so načelno odprta vrata novim članicam EGS.

Na haaškem „srečanju na vrhu“ pa so se po sporazumu glede reševanja kmetijskega vprašanja in glede razširitve skupnosti sporazumeli tudi še o tretjem — namreč o utrditvi „male Evrope“. Prihodnje leto bo šestorica izdelala načrt skupnih ukrepov, ki bodo med drugim zajeli ustanovitev rezervnega monetarnega sklada z namenom, da bi iz njega zrastle skupna monetarna politika. Poleg tega obsega načrt skupnih ukrepov tudi sprejem enotne tehnologije, izgradnjo skupnega središča za atomske raziskave in skupnih naprav za cepitev atomov, ustanovitev skupnega socialnega sklada, izgradnjo skupnega vseučilišča itd.

Na podlagi sklepnega sporočila, ki so ga objavili v Haagu, je torej mogoče sklepati, da so predsedniki držav oziroma vlad EGS na svojem haaškem sestanku poslali zahodnoevropski vlak na povsem nov tir. Zelo težko bi se dogodilo, da bi se ta vlak vrnil tja, od koder je krenil. Pač pa se utegne zgoditi, da se bo na eni ali drugi postaji zdržal dalje, kot je predvideno z voznim redom; torej se zelo lahko zgodi, da bo na cilj prišel z zamudo.

POŠIROKEM SVETU

BEOGRAD. — Na povabilo državnega sekretarja za zunanje zadeve Mirka Tepavca je te dni na uradnem obisku v Jugoslaviji bolgarski zunanji minister Ivan Bašev. Splošno poudarjajo, da bodo sedanji jugoslovansko-bolgarski razgovori bistveno prispevali k izboljšanju odnosov in poglobitvi sodelovanja med obema državama. V Sofijo se bo minister Bašev s svojim spremstvom vrnil jutri.

HELSINKI. — Pripravljalni pogovori ameriških in sovjetskih predstavnikov v Helsinkih še naprej potekajo v prijateljskem vzdušju ter med opazovalci prevladuje mnenje, da bi se po novem letu utegnula začeti prava pogajanja o omejitvi strateškega jedrskega orožja. Še vedno pa ni znano, kje bodo ta pogajanja — ali spet v Helsinkih ali kje drugje; pri tem vedno spet omenjajo kot kraj razgovorov tudi Dunaj.

LAGOS. — V diplomatskih krogih v Lagosu napovedujejo, da se bodo prihodnji teden v Adis Abebi sestali predstavniki Nigerije in Biafre in se pogovarjali o prenehanju državljanske vojne. Poudarjajo, da gre za slabo začetek, ki bo prvi neposredni stik med predstavnikoma obeh vojskojočih se strani, predvsem etiopskemu cesarju Haile Selasiju. Na tem srečanju naj bi navezali stike kot uvod v pogajanja o prenehanju vojne, ki traja zdaj že 29 mesecev in ki je zahtevala že velikansko število nedolžnih žrtev.

LONDON. — Predsednik britanske vlade Harold Wilson je izjavil, da bo Velika Britanija glasovala za izključitev Grčije iz evropskega sveta, če se le-ta ne bo sama umaknila iz te organizacije ali če ne bo zagotovila, da bo spoštovala človekove pravice in druge demokratične svoboščine v državi. Če bi se ugotovilo — je poudaril Wilson — da katerakoli članica evropskega sveta ne ravna v skladu z demokratičnimi normami, jo je treba izključiti.

BERLIN. — Pred porotnim sodiščem v Berlinu se je začel proces proti trem bivšim funkcionarjem berlinske gestapovske centrale, ki so obtoženi da so sodelovali pri umoru več kot 30.000 Židov. Računajo, da bo proces trajal več kot leto dni, kajti 481 strani obsegajoča obtožnica navaja 542 prič, ki deloma žive v inozemstvu. Kot zastopnik nekaterih žrtev bo na procesu nastopil tudi nekdanji predstavnik Amerike na nürnberškem procesu proti glavnim nacističnim zločincem Robert Kempner.

WASHINGTON. — Med spopadom s policijo v Chicagu sta bila dva vodilna člana črnske organizacije „Črni panter“ ustreljena, nadaljnjih šest članov te organizacije pa je bilo ranjenih. V svojem stanovanju v Jacksonu pa je bil umorjen založnik Charles Cade, lastnik časopisa, ki se zavzema za pravice ameriških črncev. Na stenah sobe, v kateri so našli njegovo truplo, so bila napisana rasistična gesla. Kaže, da se spet stopnjuje nasilje nad ameriški črnci in njihovimi voditelji.

BRUSELJ. — Ameriški zunanji minister William Rogers je v govoru, ki ga je imel ob 25-letnici belgijsko-ameriškega društva v Bruslju, ostro napadel predlog socialističnih dežel za sklicanje konference o evropski varnosti. Po njegovem vsebuje ta predlog samo pobudo za sklenitev sporazuma o prepovedi uporabe sile, po Rogersovih besedah pa je nezakonitost uporabe sile že več kot 20 let osnovno načelo OZN (le da se ravno Amerika najmanj ravna po tem načelu, kakor kaže primer v Vietnamu — op. ured.).

BONN. — Zahodnonemški kancler Willy Brandt je izjavil, naj bi predlagana konferenca o evropski varnosti ne bila obtežena z razpravami o obstoječih sporih med Bonnom in vzhodnim Berlinom. Po njegovem naj bi na taki konferenci razpravljali o vprašanjih, kot so sporazumi o odrekanju uporabe sile, o zmanjšanju vojaških sil in dogovori o razvijanju tehničnega in trgovinskega sodelovanja med Vzhodom in Zahodom.

NEW YORK. — Znana ameriška politična revija „Newsweek“ piše, da utegne predsednik sovjetske vlade Aleksej Kosigin čez mesec ali dva obiskati Bonn z namenom, da bi dosegel delno zbliznanje med Zahodno Nemčijo in Sovjetsko zvezo. Revija trdi, da je za to zvedela iz krogov vzhodnoevropskih diplomatov v Washingtonu, ki pravijo, da odgovorni ljudje zdaj razmišljajo o možnosti takega obiska. Navajajo, da bi Kosigin rad ugotovil, kako daleč je kancler Brandt pripravljen priti nasproti med Vzhodom in Zahodom.

MOSKVA. — Prejšnji teden je v Moskvi umrl 88-letni maršal Kliment J. Vorosilov, ki je več kot 60 let pripadal najvišjemu sovjetskemu državnemu, partijskemu in vojaškemu vodstvu. Bil je že med najožjimi sodelavci Lenina med oktobrsko revolucijo. Pokopali so ga z vsemi državnimi in vojaškimi častmi.

Jubilej ljubljanske univerze

kulturni praznik slovenskega naroda

Kot pravi kulturni praznik vsega slovenskega naroda so te dni potekale v Ljubljani osrednje proslave 50-letnice ustanovitve ljubljanske univerze. Pokrovitelj jubilejnih proslav je bil predsednik SFR Jugoslavije Josip Broz Tito, ki je posebej za to priložnost prispel v Slovenijo. Proslave so se začele z odkritjem spomenika svetovno znanemu matematiku Juiju Vegi ter prvemu rektorju ljubljanske univerze Josipu Plemlju. Potem so sledile razne manifestacije, od koncerta Akademiskega pevskega zbora „Tone Tomšič“, slavnostne proslave v filharmoniji, sprejemov pri rektorju univerze ter predsedniku republiške skupščine pa do proglasitve novih častnih doktorjev ljubljanske univerze.

S temi proslavami je slovenski narod obhajal 50-letnico ustanovitve ljubljanske univerze. Toda petdeset let obstoja in delovanja slovenske univerze ne pomeni, da njeni začetki ne bi segali veliko dalj nazaj v zgodovino. V publikacijah mednarodnega združenja univerz je na primer zapisano, da je bila ljubljanska univerza uslanovljena že leta 1595. Tedaj se je namreč začel v Ljubljani visokošolski študij na takratnem jezuitskem kolegiju, ki se je sto let pozneje preimenoval v akademijo.

Iz zgodovinskih dokumentov je razvidno, da je v Ljubljani v obdobju od 16. pa vse tja do 18. stoletja obstajal visokošolski študij filozofije in teologije. Z letom 1773, ko je bil razpuščen jezuitski red, je ta študij skoraj ugasnil in šele leta 1810 je kratkotrajna francoska za-

sedba dela slovenskega ozemlja prinesla Ljubljani neke vrste visoko šolo na stopnji univerze, ki so jo poleg drugih sestavljali tudi oddelki za medicino, arhitekturo, farmacijo, pravo in teologijo. Po odhodu Francozov pa se je obdržala le še okrnjena oblika filozofskega študija.

Zavestni boj Slovencev za lastno univerzo se začel je z revolucionarnim letom 1848. Tedaj so zahtevo po slovenski univerzi postavljali vsi slovenski izobraženci ter bili pri tem deležni močne podpore tudi pri ljudstvu. Mnogi slovenski tabori v prejšnjem stoletju so med drugim postavili tudi zahtevo po slovenski univerzi, vendar je tedanja avstroogrška monarhija ostala gluha za vse take in podobne zahteve Slovencev.

Zato je povsem razumljivo, da se

je takoj po razpadu Avstroogrške vnovič prebudila zahteva po slovenski univerzi, ki so jo enodušno podprli predstavniki vseh političnih strank in prepričanji. In na pobudo slovenskih predstavnikov je tedanja vlada v Beogradu 23. julija 1919 izdala zakon o ustanovitvi univerze v Ljubljani; le dvajset dni pozneje pa so bili tudi že postavljeni prvi profesorji nove univerze.

Sicer pa smo Slovenci dajali svetu že dosti prej vidne moze, ki so se proslavili na področju znanosti povsod po svetu. Naj omenimo le našega ožjega rojaka znamenitega fizika Jožefa Štefana, čigar ime nosi eden izmed najbolj pomembnih znanstvenih inštitutov v Ljubljani; dalje znamenitega jezikoslovca Frana Miklošiča, slavista Matijo Murka in mnoge druge, ki so morali svoje znanstveno in raziskovalno delo razvijati na tujih univerzah. Zato pa je ob ustanovitvi univerze v Ljubljani bilo na razpolago tudi že vrsto vidnih znanstvenikov z vseh področij, med njimi matematik Josip Plemelj (ki je postal prvi rektor), Franc Ramovš, dr. Ivan Prijatelj, Rajko Nahtigal, Janez Plečnik in drugi.

V obdobju stare Jugoslavije je bila ljubljanska univerza stalno izpostavljena nevarnosti, da bodo skrčili njene fakultete na najmanjše število. Šele obdobje po osvoboditvi je omogočilo popoln razcvet, saj združuje ljubljanska univerza danes kar devet popolnih fakultet, ki dajejo slovenski znanosti in gospodarstvu letno okoli tisoč visoko izobraženih strokovnjakov. Univerza pa je pridobila v teh letih velik sloves tudi po svetu ter redno ali občasno sodeluje z vrsto podobnih ustanov po vseh državah Evrope.

Razstava v Domu umetnikov

Giselbert Hoke v „Galeriji 61“

Dve razstavi sta trenutno v Celovcu, ki pritegneta zanimanje ljubiteljev upodabljalne umetnosti — tradicionalna božična razstava v Domu umetnikov ter razstava v „Galeriji 61“, kjer se Giselbert Hoke predstavlja s pestrim izborom aktov.

Božična razstava v Domu umetnikov, ki jo vsako leto v tem času priredi Društvo koroških umetnikov, je tudi letos zelo pestra ter obsega vse zvrsti in vse sloge, tako da vsakomur nudi priložnost za nakup kakšne slike, risbe ali grafike. Je to namreč v prvi vrsti prodajna razstava, ki naj utre umetnosti pot med širše sloje prebivalstva — ne samo v eni smeri, namreč da bi si ljudje ogledali razstavljene umetnine, marveč tudi v drugi smeri, da bi jih kupovali ali za okras lastnega stanovanja ali pa kot darilo ob bližnjih praznikih.

Letos sodeluje na tej razstavi 36 umetnikov, ki imajo skupaj razstavljenih 122 del (od oljnih slik mimo risb in batik do grafik), pa celo dve plastiki sta zastopani. Poleg tega pa

interesenti lahko izbirajo tudi še med nadaljnimi slikami, za katere ni bilo več razstavne površine in jih imajo zato spravljene v mapah. Izbor je torej res bogat in bo na razstavi lahko vsak našel nekaj primerne za svoj okus; prav tako širok pa je tudi razpon pri cenah, ki segajo od 180 do 5000 šilingov. Tako je razstava nedvomno zelo ugodna priložnost za vse, ki se zanimajo za stvaritve domačih koroških umetnikov.

Nekaj posebnega je tudi trenutna razstava v „Galeriji 61“, kjer razstavlja znani koroški umetnik Giselbert Hoke. Tokrat je za svoj „nastop v javnosti“ izbral 51 listov-gvašev z motiviko ženskega telesa v najrazličnejših legah, barvah in pomenih. Gre za izbor od skupno 160 listov, nastalih v lanskem in letošnjem letu, torej za najnovejšo stvaritve. Tako je razstava zanimiva manifestacija trenutne izrazne in oblikovne ravni umetnika; predvsem pa predstavlja njegovo izpoved o vprašanih, ki so danes „velika moda“.

Ni torej nikakršna naknadna formulacija, neodvisna od tiste, ki je bila miselno že pričujoča, temveč obsega jezikovni učinek mnogo bolj miselnost samo, ki je odločilno soudeležena pri rezultatih.¹⁴ To spoznanje samo potrjuje tudi ameriška strokovnjaka (F. Fearing, B. L. Whorf) in sta ga izrazila takole: „Zmotno je splošno mnenje, da imajo miselni procesi vseh človeških bitij skupen logični ustroj, ki deluje neodvisno od jezikovnega občevanja in tistega, kar je bilo pred njim. Whorf pravi, da jezikovni vzorci sami določajo, kaj posameznik opaža na tem svetu in kako o njem misli. Ker se ti vzorci močno razlikujejo, se bo izkazal način mišljenja in opažanja pri skupinah, ki imajo različne jezikovne sisteme, kot različen pogled na svet.“¹⁵

V drugem stališču trdijo, da pridobi otrok z materinščino in prevzelimi osnovami tolikšen pečat, da mu vsak drug jezik, ki bi ga prevzemal v zgodnjih letih, zmanjša duševno gotovost.

Pri tretjem stališču je popolna priučitev drugega jezika docela nemogoča, ker ima človek tudi duševno dedno osnovo (dedni jezikovni značaj). Z njo pridobi prirojeno afiniteto za določen jezik: samo za materinščino.

O vseh treh tezah razlaga prof. Kainz, da je prva v veliki meri sprejemljiva sama na

Drago Družkovič

Dvojezična vzgoja in izobraževanje

4

(Ponatis iz revije „Teorija in praksa“)

sebi in je druga tudi zadovoljiva, vendar ne velja ne prve ne druge prevrednotiti in popoševati v negativnem pomenu glede na dvojezičnost. Trejše ni mogoče sprejeti, ker ne temelji na pravilno zasnovanih znanstvenih dejstvih, temveč izhaja iz določene politične zasnove.

Ob prvem stališču pojasnjuje: „Wenn¹⁶ auch die sprachliche Darstellung die von ihr geforderten Inhalte nicht aus eigenem schaff, so ist sie doch imstande, die Auffassung — und Präsentationsform derselben mitzubestimmen und von sich aus zu modifizieren. Ein Sachverhalt kann sich jeweils sehr verschieden darbieten, je nachdem er mit den präformierten Denkmitteln einer konkreten ‚langue‘ bearbeitet wird.“ (Op. cit., str. 339).

¹⁶ „Četudi jezikovna (govorna) predstava ne ustvarja izoblikovanih vsebin sama od sebe, je vendarle možna soodločati o obliki dojemanja in obliki prezentnosti in ju tudi spreminjati. Dejansko stanje lahko vsakokrat predložimo drugače, odvisno od tega, kako smo ga predelali s prej izoblikovanimi sredstvi mišljenja konkretnega ‚langue‘ (jezika).“

Glasbena matica v Trstu

obhaja dva pomembna jubileja

Jutri bo v kulturnem domu v Trstu velika kulturno-umetniška prireditev, posvečena dvojnemu jubileju Glasbene matice, ene izmed najvažnejših ustanov slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Glasbena matica obhaja letos namreč 60-letnico ustanovitve, prireja pa hkrati jubilejno 25. sezono svojega po drugi svetovni vojni spet neprekinjenega delovanja.

Na jutrišnji jubilejni akademiji bodo sodelovali orkester Akademije za glasbo iz Ljubljane s solistoma Žarkom Hrvačičem (violina) in Aleksandrom Vodopivecem (klavir) ter mladinski pevski zbori iz Devina, Nabrežine, z Opčin in iz Trsta; pod vodstvom dirigentov Oskarja Kjudra in Borisa Švare bodo izvajana dela Brucha, Hačaturjana, Ote in Vodopivca.

Knjižna zbirka SPZ

V prihodnjih dneh — torej pravočasno za božične in novoletne praznike — bo Slovenska prosvetna zveza razposlala svojo letošnjo knjižno zbirko. Kakor v prejšnjih letih, bo ta zbirka spet bogat in zanimiv izbor leposlovne, poljudno-znanstvene ter poljudno-strokovne književnosti. Naj tokrat le na kratko naštejemo posamezne knjige:

● **KOROŠKI KOLEDAR** za leto 1970 bo na 160 straneh vseboval vrsto zanimivih prispevkov v besedi in sliki.

● **MOJO SRČNO KRI ŠKROPITE** je naslov pesniške zbirke priljubljene slovenskega pesnika Simona Gregorčiča.

● **TISTI IZ ZELENE ULICE** se imenuje mladinska povest, ki jo je napisal znani slovenski mladinski pisatelj Venceslav Winkler.

● **ZGODOVINA SLOVENSKEGA NARODA**, ki jo je napisal Branko Božič, je poljuden prikaz naše narodne zgodovine od naselitve do danes.

● **S PLETILKO IN KVAČKO** je naslov knjige, v kateri je Vlada Marcon nanizala vse zanimivo in potrebno o pletenju in kvačkanju.

O posameznih knjigah letošnje zbirke bomo obširneje že poročali, danes bi povedali le še to, da bo cena za vseh pet res lepih in zanimivih knjig znašala skupaj samo 50 šilingov. Zbirko lahko dobite oz. naročite pri krajevnih prosvetnih društvih ali pa v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu.

MED NOVIMI KNJIGAMI:

Slovenski izseljenski koledar

povezuje Slovence doma in v svetu

Slovenska izseljenska matica v Ljubljani je tudi za leto 1970 izdala tradicionalni „Slovenski izseljenski koledar“, ki izhaja zdaj že sedemnajst let ter se je uspešno uveljavil kot povezava rojakov doma in v svetu.

Ce vračunamo tudi nekaj strani oglasov, obsega koledar tokrat 350 strani. S tem res zajetnim obsegom pa posreduje predvsem izredno pestro in zanimivo vsebino. Le-ta je posvečena v glavnem dvojni nalogi: seznaniti Slovence, ki žive izven domovine, o zmernih in dogodkih doma; po drugi strani pa rojakom v domovini prikazati razmere in pogoje, v kakršnih žive Slovenci v raznih državah sveta. Tako v enem kot v drugem oziru skuša koledar svojo nalogo opraviti čim bolj dosledno, zato pa bi ga tudi lahko smatrali za najbolj popolni vsako-

letni prikaz celot. slovenskega življa.

Mnogo predalet bi zašli, če bi hoteli tukaj naštevati le naslove objavljenih prispevkov. Naj zadostuje ugotovitev, da prinaša koledar članke o zgodovini ter današnjem dogajanju v Sloveniji na najrazličnejših področjih političnega, družbenega, kulturnega in gospodarskega življenja; pripoveduje o življenju zamejskih Slovencev v Italiji in na Koroškem; govori pa zelo obširno tudi o vseh tistih rojakih, ki za stalno ali le začasno živijo in delajo v raznih delih sveta, kjer pa so ostali zvesti svojemu materinemu jeziku ter gojijo bogato kulturno-prosvetno dejavnost.

Seveda je koledar tudi bogato ilustriran ter vsebuje dolgo vrsto lepih pokrajinskih posnetkov ter zanimivih dokumentarnih slik. Pester je izbor leposlovnih prispevkov, kjer so zastopani najbolj znani slovenski pesniki in pisatelji tako iz Slovenije kakor tudi iz vrst izseljencev. Za obogatitev koledarskega dela pa so poskrbeli slovenski umetniki Marij Pregelj, Božidar Jakac, France Mihelič, Miha Maleš, Karel Zelenko in Adrijana Maraž-Bernikova.

Kdor hoče bližje spoznati življenje in predvsem kulturno delovanje Slovencev v evropskih in čezmorskih deželah, bo izčrpne podatke našel v „Slovenskem izseljenskem koledarju“. In slovenski izseljenci širom po svetu, ki bodo želeli več kaj zvedeti o današnji stvarnosti v stari domovini, bodo radi segli po koledarju, ki ga je spet izdala Slovenska izseljenska matica.

škem okolju jezikovno docela poangležil in druge primere. Končno sklene svojo dokaj obširnejšo razlago, da je na temelju konkretnih izkušenj z otroki, ki so bili v najtesnejšem pomenu dvojezični, treba docela zavrniti stališča, ki govorijo o vseh primerih o neugodnem učinku dvojezičnosti. Dopusča možnost, da pride do težav pri manj nadarjenih otrocih, ki jim v šoli namesto materinščine vsiljujemo drugi jezik. Kolikor pride do ovir duševnega razvoja pri povprečnem otroku, pojav sčasoma preide in ni trajne narave. Kot dokaz navaja po W. F. Leopoldu¹⁷ ponovljeni J. Ronjatov preizkus. Le-ta je dosledno in pod znanstvenim nadzorstvom uvažal svoji dve hčerki v dvojezičnosti tako, da je mati dosledno govorila vedno angleško in on sam — oče nemško. Po začetnem mešanju obeh jezikov, po medsebojnih občasnih motnjah s strani obeh jezikov, je prišlo do čiste jezikovne ločitve in je dosegel vsakozki idiomatično obvladanje obeh jezikov. „Na temelju skušenj se ne strinjam z dostikrat izraženimi pomisleki glede dvojezičnosti. Pri mojih (srednje nadarjenih) hčerkah nisem ugotovil nikakršne oškodovanosti“, se izjavlja za dvojezičnost W. F. Leopold.

(Se nadaljuje)

¹⁴ Op. cit., Kainz, str. 338—340.

¹⁵ Kainz, op. cit., str. 338.

¹⁷ W. F. Leopold, Speech development of a bilingual child, 4. zv. 1939—1949; Ein Kind lernt zwei Sprachen, Sprachforum 2, 1956. J. Ronjat, Le développement du langage, observe chez un enfant bilingue, 1915.

Pevski tečaj SPZ

Slovenska prosvetna zveza je tudi letos priredila pevski tečaj, na katerega je tokrat povabila pevce iz Št. Vida v Podjuni in Železne Kaple. Namen tega tečaja je bil ta, da so s pevci obeh zborov predelali nekatere pesmi, ki jih bodo združeni zbori SPZ peli v svojem novem repertoarju. Tečaj pa je predvsem služil skupni interpretaciji posameznih pesmi in so zato na tečaju bili navzoči tudi zborovodje drugih zborov.

Kot vsako leto je tudi tokrat tečaj strokovno vodil priznani glasbeni pedagog prof. Radovan G o b e c, ki že vrsto let prihaja med naše pevce in zborovodje ter s svojim strokovnim znanjem pomaga dvigati kvaliteto raven naših pevskih zborov.

Tečaj — katerega se je poleg zborovodij udeležilo nad poldeset pevk in pevcev — je bil minulo soboto in nedeljo v Št. Primožu ter je povsem dosegel svoj namen. Ta-

ko pevci kot zborovodje so v teh dneh pridobili novega znanja v petju odnosno interpretaciji posameznih pesmi.

Slovenska prosvetna zveza bo prihodnje leto priredila še poseben tečaj za zborovodje. Na tem tečaju bodo našim zborovodjem predavali glasbeni strokovnjaki iz Slovenije, ki bodo naše dirigente seznanili z najnovejšimi metodami zborovske pedagogike. Na ta tečaj bo Slovenska prosvetna zveza povabila zborovodje vseh koroških zborov, ne glede na to, v katero zvezo so vključeni. To bo storila na osnovi skupnega dogovora obeh osrednjih kulturnih organizacij koroških Slovencev.

V okviru tega dogovora bo tudi režiserski tečaj, ki ga prireja Kršćanska kulturna zveza v Tinjah, in katerega se bodo udeležili tudi režiserji v SPZ vključenih prosvetnih društev.

Dolgo brdo pri Holmecu

Dolgo brdo je vas tik za državno mejo v okolišju Holmeca. Med kmečkimi družinami v tej vasi je tudi Gulakova družina. Pred nedavnim je ugasnilo življenje Gulakovega očeta Makska Pika, kar ni povzročilo veliko žalosti le v družini, marveč je njegova smrt izzvala globoko sočutje tudi v soseski ter bližnji in daljni okolici in tudi preko meje, tu pri nas. To je pokazala tudi pogrebna svečanost v Štanjelu, kamor je prišla velika množica žalnih gostov, da pokojniku izkaže poslednjo čast. Ob odprtem grobu se je od Makska Pika poslovilo več govornikov, ki so orisali zgledni značaj blagega pokojnika ter svojem izrazili sožalje.

Maks Piko je med sosedi užival velik ugled in spoštovanje kot kmet, ki je tudi v družinskem krogu čuval in hranil vse vrline, ki jih je prevzel od svojih prednikov, katere so se v slovenskih družinah ohranile iz roda v rod. Osnovno šolo je pokojni Maks obiskoval v šoli v Tunelu, katero so obiskovali tudi otroci tostran meje. Njegov učitelj je bil Ivo Feinik in katehet Janez Hornböck, katera sta kljub takratnim neugodnim narodnostnim razmeram vlila svojim učencem trajno ljubezen in zvestobo do lastnega rodu. Lahko trdimo, da je uspeh dobre vzgoje trajen, kajti vsi tedanji učenci so kot Gulakov oče ostali zavedni Slovenci.

Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ v Železni Kapli vabi na igro

M E T E Ž

s katero bodo v nedeljo 14. decembra 1969 ob pol 12. uri v farni dvorani v Žel. Kapli gostovali igralci Slovenskega prosvetnega društva „Dani-ca“ iz Št. Vida v Podjuni.

Ljubitelje odrske umetnosti prisrčno vabi društveni odbor

Rdeči križ je napravil letno bilanco

Na svojem občnem zboru je koroški Rdeči križ podal poročilo o svojem delu v letu 1968. Iz tega poročila je razvidna pomembna pomoč te ustanove predvsem pri prevozu bolnikov v bolnice. Tako so v letu 1968 pri svojih 40 vozilih našli 1.357.469 prevoženih kilometrov. Od teh je na prevoze bolnikov v bolnice odpadlo 1.283.744 km. Ostali prevoženi kilometri so odpadli na druge vožnje, kot je darovanje krvi, po vaseh, v slučajih katastrof itd. V lanskem letu je Rdeči križ izvedel skupno 32.489 voženj, na katerih je prevožil 33.645 oseb. Pridobil je 106.157 darovalcev krvi. To je le del bilance Rdečega križa, ki kot nepogrešljiva ustanova pomaga zdravstvu našega prebivalstva.

„Coctail“ novi spored dunajske Drsalne revije

V dneh od 5. do 15. februarja 1970 bo v celovski Mestni hali spet gostovala svetovno znana dunajska Drsalna revija, tokrat z novim sporedom, katerega je režijsko pripravil Will Petter, medtem ko je glasbo napisal Robert Stolz. Program z naslovom „Cocktail“ bo obsegal vrsto novih presenečenj, ki bodo gotovo zvalila številne ljubitelje, da si bodo ogledali predstave Drsalne revije.

Med sedemnajstimi solisti, ki nastopajo v tem ansamblu, bo vsekakor največja privlačnost svetovna in dvakratna evropska prvakinja v umetnem drsanju Regina Heit-zer. Od številnih novih točk naj tu omenimo le še hokejsko točko mošva-šimpanzov, ki je edinstvena na svetu in brez dvoma posebna atrakcija v novem sporedu „Cocktail“.

Ravnateljstvo celovškega sejma je že pričelo z ustrezno propagando in je prepričano, da bo tudi letošnje gostovanje dunajske Drsalne revije v Celovcu popoln uspeh. Prireditelji seveda pričakujejo veliko gostov tudi iz Jugoslavije, predvsem iz Slovenije in Hrvaške. Na tiskovnih konferencah, ki jih je imelo vodstvo sejma v sosednih deželah, je seznanilo tamošnji tisk in turistične agencije z novim programom revije. V prihodnjih tednih pa bodo pričeli s propagando tudi na Koroškem.

Mladinski smučarski tečaj

V tej sezoni bo Slovenska mladina spet priredila za svoje člane in prijatelje

SMUČARSKI TEČAJ

ki bo od 3. do 5. januarja 1970 pri Lapšu v Šentjanških Rutah pod strokovnim vodstvom profesorja telovadbe Roberta Kropivnika.

Cena za prenočišče in polno oskrbo znaša 60 šilingov na osebo in dan; na žičnici veljajo za udeležence tečaja znižane cene.

Udeleženci tečaja se zberejo 3. 1. 1970 ob 9. uri v gostilni Tišlar v Št. Janžu.

Prijave prevzamejo zastopniki Slovenske mladine do najkasneje 30. 12. 1969 oz. je treba udeležbo pisмено ali ustno prijaviti na naslov: Slovenska mladina, Celovec, Gasometergasse 10, tel. (0-42-22) 85-6-24.

Odbor

»Problemi« številka 4

Koroška dijaška zveza je v preteklem letu začela izdajati svoje glasilo „Problemi“. V novembru je KDZ izdala četrto številko tega glasila. Ker so predurmi važni dogodki, je bilo pričakovati, da bo ta številka nekoliko boljša od prejšnjih. No, to se je pisecem tokrat v dokajšnji meri posrečilo.

Na prvem mestu glasila je priobčena resolucija študijskih dnevo v Tinjah, ki jih je KDZ priredila avgusta t. l. O tem sestanku je Slovenski vestnik poročal. Bolj zanimiv je seveda programatični sestavek „S KDZ v leto '70“ izpod peresa Franca Wedeniga, v katerem pisec izpove, kako si zamišlja nadaljnje delo Koroške dijaške zveze. Kaj lahko ugotovimo ob njegovih izvajanjih? V njegovem članku se menjajo dobre misli z vsakdanjimi ugotovitvami. Zdi se, da je to splošna slabost piscev-študentov. Nehote se v njihovo pisanje vtrivajo lepo zveneče besede. Wedenig razpravlja o razmerju študenta do narodne oziroma državne skupnosti. Mnenja je, da se mora študent polagoma vključiti v družbo in mora v le-tej biti osvežilni in obnavljajoči element ljudstva. To pa od njega terja nadpovprečno mobilnost, duhovno sproščenost in voljo do oblikovanja prihodnosti, ne ogibajoč se odgovornosti. Wedenig se izreče tudi proti hrupnim spremembam. Škoda, da tajnik osrednjega odbora Koroške dijaške zveze ne razpravlja tudi o tem, v koliko je današnja družba pripravljena sprejeti v svojo sredo osveževalni, poživiljajoči in obnavljajoči element ljudstva. Verjetno bi ob tem prišel do presenečljivih zaključkov. Ugotovitev, da slovenska manjšina le že predolgo pogreša omenjeni element, vsekakor drži. Vprašanje je le, če del te manjšine ta element sploh pogreša. Wedenig razpravlja tudi o splošnem položaju slovenskih dijaških in študentskih organizacij. Pri tem ugotavlja, da v Koroški dijaški zvezi delujejo centrifugalne sile, ki nenehno ustvarjajo napetosti in tako zavirajo razvoj. To je seveda za fajnika osrednjega odbora bridka ugotovi-

tev. Da obstojajo v KDZ notranje napetosti, se ne da zatajiti. Iz raznih okoliščin je lahko sklepati, da odprtost KDZ nikakor ni bila honorirana. Pisec članka predlaga, da je treba preiti v ofenzivo, treba je ustvariti neko skupno fronto slovenske študirajoče mladine ter organizirati delo v majhnih celicah.

V članku „Dvakrat Korotan“ je jasno povedano, da so v sporu Družba sv. Mohorja in študentje, ki študirajo na Dunaju. DSM pa je nezadovoljna tudi s KDZ. Dne 23. 10. 1969 je namreč predala srednješolski veji KDZ dopis, ki obsega osem točk in kjer navaja vzroke, ki se ji zdijo merodajni, zakaj je prepovedala KDZ delovanje v Mohorjevi hiši. Po članku „Dvakrat Korotan“ ni težko ugotoviti, kdo je pobudnik tega dopisa. Vrhovni moralni in kriminalni komisar zopet poroča v preciznih besedah o grehih dijakov in študentov. Jezdi na svojih konjičkih: morala, vera, cerkev itd. Najboljše bi bilo, ako bi DSM postavila za predsednika KDZ kakega kozla in ga pitala z zeljem, potem vrhovni moralni in kriminalni komisar in njegovi tovariši z mladino ne bi imel težav. Nekoč so isti krogi očitali mladjevcem neznanje slovensčine in klicali na pomoč nekega strokovnjaka iz Trsta. Zdaj je tega strokovnjaka sami nujno potrebovali. V „Odprtem pismu ravnatelju in odbornikom Družbe sv. Mohorja“ odgovarja na dopis Mohorjeve predsednik KDZ Filip Warasch. Kako se bodo gospodje izvlekli iz dileme, ko jim le-ta očita laž?

O prihodnjih deželnozbornskih volitvah na Koroškem razpravlja Matevž Grilc. V svojem sestavku opisuje zadržanje večinskih strank napram slovenski manjšini na Koroškem in je mnenja, da bi bil potreben samostojen nastop Slovencev pri deželnozbornskih volitvah v prihodnjem letu.

V četrti številki „Problemov“ je objavljen tudi prvi del članka „Znanost in vera“, ki ga je napisal mariborski pomožni škof dr. Vekoslav Grmič.

Objava slovenske gimnazije

V soboto 13. decembra 1969 ob 10. uri dopoldne bo v modri dvorani Doma glasbe (Konzerthaus) v Celovcu občeni zbor Združenja staršev na Državni gimnaziji za Slovence z običajnimi poročili, razrešnico in volitvijo novega odbora.

Istega dne popoldne bo od 13. do 16. ure na Državni gimnaziji za Slovence „DAN STARŠEV“. Starši naj bi izkoristili priložnost, da se pomenijo s profesorji o učnem uspehu svojih otrok.

Ravnateljstvo
Državne gimnazije za Slovence

Rožanski kmetje poznajo zahteve časa

Minuli ponedeljek je bil v Miklavževi gostilni v Bilčovsu prvi letni občni zbor Rožanskega krožka za pitanje in vnovčenje goveje živine. Po ustanovitvi krožka lani 7. julija je občni zbor zdaj pregledal delo upravnega odbora in poslovodje, hkrati pa določil smernice za delo krožka v prihodnjem letu.

Lani 7. julija se je 42 kmetov iz Roža in z Gur v sodelovanju s koroško kmetijsko zbornico odločilo, da ustanovijo omenjeni krožek. Ustanovili so ga zaradi tega, ker je molznost krav širom Roža še vedno pod mejo rentabilnosti in ker so kmetije razen izjem premajhne, da bi s proizvodnjo mleka lahko preživile družine. Z ozirom na to, da s pridelkom silazne koruze z enega hektarja lahko prekrmimo 7 do 10 bikov letno, je razumljivo, da je organizirano pitanje goveje živine v območju med Borovljami in Beljakom ter med Karavankami in Vrbskim jezerom — kjer povsod krožek že deluje — zelo zanimiva gospodarska panoga. Krožek pod predsedstvom Lorenca Schellandra, predsednika okrajne kmečke zbornice Celovec, si je spričo tega zastavil nalogo, da združi kmete Roža in Gur v organizirano pitanje mladih bikov ter skrbi za njihovo zanesljivo vnovčenje. V tem prizadevanju ga poleg kmetijske zbornice podpira oddelek za promet z živino pri koroški Raiffeisenovi zvezi.

Iz poročila o razvoju krožka v prvem poslovnem letu, ki ga je podal poslovodja Blaž Singer, referent v oddelku za tržno gospodarstvo pri koroški kmetijski zbornici, so bili vidni tako uspehi dosedanjega dela krožka kakor tudi njegovi cilji. Krožek šteje sedaj 72 članov in se uveljavlja med naprednimi kmeti širom

Roža in Gur. Od ustanovitve naprej je imel njegov upravni odbor 11 sej. Na začetku je izdelal poslovnik krožka in ugotovil izhodišča njegovega razvoja. K temu je v veliki meri pripomoglo interno štetje goveje živine, ki je pokazalo, da razpolaga krožek z okroglo 630 kravami in telicami ter z 260 biki na pitanju.

Krožek stremi za tem, da bi leto proizvednjo pitalnih bikov kar se da naglo povečal na 500 glav. Zato so njegovi člani letos površine pod silokoruzo močno povečali, prihodnje leto pa hočejo povečati tudi razpoložljiv hlevski prostor, kjer je to potrebno. Poglavitna naloga upravnega odbora je oskrba članov s teleti moškega spola. V zadnjem času mu je oddelek za promet z živino pri koroški Raiffeisenovi zvezi posredoval 65 takih telet s Tirolske. Ta oddelek je partner krožka tudi pri vnovčenju pitalnih bikov. Od 25. 3. tega leta je krožek po tej poti posredoval odkup 181 bikov, s katerih kvaliteto so bili zadovoljni tako italijanski kot tirolski kupci. Zadovoljni pa so bili tudi člani, kajti organizirana ponudba na velikem trgu je očividno povečala njihov izkupiček. Ta organizirana ponudba pa je prisilila tudi druge kupce, da so začeli v Rožu živino boljše plačevati kot doslej.

Pomoč, ki jo krožku nudi kmetijska zbornica, je predvsem organizacijska in strokovna. Nanaša se na pospeševanje zreje telet in racionalnega pitanja na kvaliteto s ciljem njene izenačenosti. Da sadijo v ta sklop tudi neposredni nasveti obratnogospodarskega značaja, se razume samo po sebi, kakor je tudi razumljivo, da je neprestano izboljševanje kvalitete pitalnih bikov eden osnovnih ciljev krožka. Tudi v tej smeri so v teku resna prizadevanja; nanašajo se na poskus križanja udomačenih krav z biki pasme Piemontezar, ki slovi zaradi svoje izredne mesnatosti.

Izobraževanje članov in stalna povezanost z njimi sodijo med osnovne naloge, ki si jih je zadal upravni odbor. Uvedel je redna zimska zasedanja ob sodelovanju priznanih strokovnjakov, redno pa hoče prirediti tudi poučne ekskurzije. Okrožnicam, ki jih je doslej razposlal že osem, dodaja redno najnovejša dognanja in izkušnje na področju pitanja in vnovčenja goveje živine. Tudi na občnem zboru samem so člani slišali vrsto koristnih in resnih napotil, ki so jih dali predsednik in poslovodja krožka ter dipl. ing. H. Gold od kmetijske zbornice.

Rožanski krožek za pitanje in vnovčenje goveje živine je bil prvi tovrstni krožek, ki je bil ustanovljen v Avstriji. Zgledu rožanskih kmetov sledijo sedaj že kmetje na Zgornjem Avstrijskem in Salzburškem, ki so medtem ustanovili podobne krožke.

KOLEDAR

Petek, 12. december: Maksencij
Sobota, 13. december: Lucija
Nedelja, 14. december: Bertold
Ponedeljek, 15. december: Maksimin
Torek, 16. december: Evzebij
Sreda, 17. december: Lazar
Četrtek, 18. december: Aleš

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 85-6-24. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. l. Drava, Celovec - Borovlje

Zimskaprtljica

Košček kruha

Deček z dolgimi lasmi je komaj čakal, da pride zima. Ko so veje ostale čisto gole, je deček začel spraševati.

„Kdaj bodo začele padati snežinke?“
Mama ga je samo začudeno pogledala in nasajeno rekla:

„Kaj pa spet čenčaš! Še tako bomo prehitro pokurili drva in premog!“

Potem je deček isto vprašal svojega očeta. Oče se je zasmel in ga malo poučkal, čeprav je deček z dolgimi lasmi v resnici že velik fant, nato pa mu je odgovoril:

„Ko se bodo začele ptice stiskati pod veje jablane za našim oknom, se ozri pod nebo in morda boš že zagledal prve snežinke.“

Tudi z očetovim odgovorom deček ni bil zadovoljen. Vprašal je še svojega brata — prvega, ki je bil velik učenjak, ker je kar naprej buljil v knjige, in drugega, ki je bil velik športnik, ker je imel športno kolajno.

Toda športnik mu je odgovoril, da še ne sme biti zima, ker on še nima denarja za nove smuči. Njegove stare smuči so pa že tako zdrgnjene in kratke! Zato naj mali kar lepo molči o zimi in snežinkah.

Učenjak pa je modro povedal, ka se zima, kot je splošno znano, začne šele z ena-

dvajsetim decembrom. Otročje in nespametno je kaj prej fantazirati o tem.

Deček z dolgimi lasmi se je zamislil. Če vsi pravijo, da še ne bo zima, si je rekel, je pa najbrž res še ne bo.

Ampak tako rad bi bil že videl sneg in delal kepe, tako rad bi se bil že sankal in smučal, da tega vseeno ni mogel verjeti. Zato je na poti v šolo povprašal še vrbo, kdaj bodo začele padati snežinke.

Toda vrba je molčala. Še niže je spustila svoje tenke vejice, kot da ji je hudo za soncem, o zimi pa da sploh noče govoriti.

„Ah,“ je vzdihnil deček z dolgimi lasmi. Zakoračil je naprej, tedaj pa mu je pod nogo nekaj resnilo, kot da bi bila počila tenka šipa.

„To je moja luža,“ si je rekel deček. „Še včeraj sem tako krasno coknil vanjo, da sem se ves oškropil, od nog do glave!“

Pogledal si je pod noge in od začudenja pozabil zapreti usta. Njegove luže namreč sploh ni bilo več. Prekrival jo je tenek pokrov ledu — pa ne samo njo, tudi vse druge, njeje podobne.

„Joj!“ je zahrepenel deček z dolgimi lasmi in se ozrl pod nebo. Kako je ostrel, ko je videl, da so prav tisti mah izpod neba priplavale prve snežinke. Sedale so mu na rokav in na ovratnik in se počasi topile.

Deček je teklen naprej, v šolo. V plitvi hiški pred šolo je stal črni kos in si brusil kljun. Ko je zagledal dečka z dolgimi lasmi, je na ves glas zapel:

„Juhuhu,
zima je tu!“

Mogoče je tudi, da je tako zavriskal deček in mu je kos samo prikimal. To se ne ve. Ve se pa, da je deček z dolgimi lasmi že od daleč vpil, ko se je vračal iz šole domov:

„Juhuhu,
zima je tu!“

Športnik se je namrdnil in rekel: „Po temle snegu se še muha ne bi mogla smučati!“

Učenjak je pazljivo pogledal skozi okno in dodal:

„Če me ne varajo oči,
zdajle sploh več ne sneži!“

Toda deček se še zmenil ni zanju. Zlezl je na stol in iz velike stenske omare potegnil vrečko s plitjo krmu. Odprl je okno in spustil na zunanjo poličko tri pesti semenja, ki ga imajo siničke tako rade. Potem je sedel k oknu in potrpežljivo čakal, da bi začele padati prave, velike, zvezdam podobne snežinke.

Mojemu dedu je bilo kakih šest let, ko je že služil za pastirja. Bila je pomlad, pasel je krave, v želodcu pa mu je krulilo. V njegovi pastirski malbi ni bilo kruha. Ni ga dobil niti pri kosilu niti pri večerji. Dokler ni zraslo in dozorelo žito, je vsa družina zarana jedla koprive na mleku. Od šibkosti se mu je delala tema.

To nam je pripovedoval s solzami v očeh. Kruh pa je jedel s takim spoštovanjem in previdnostjo, da se niti drobščina ni izgubila. Če mi je padel košček kruha na tla, mi je rekel: „Poberi in poljubi ga!“

Pobral in poljubil sem ga. In nato pojedel. Ko sem bil še majhen pobič, tudi jaz nisem imel kruha na pretek. Niti črnega ni bilo vsak dan, bel pa samo trikrat na leto, za velike praznike. Lovil sem skorjice, kjer sem jih našel in jih brusil. Kruh sem imel najrajši, a ga je bilo zme-

vaj manj, kot bi ga lahko zmel. Stradal sem ga tudi med prvo in drugo svetovno vojno. In mnogi so ga stradali z menoj. Zato se ne čudite, če vam nekaj povem.

Vedno me zaboli srce, kadar vidim ležati kruh na tleh. Ne le kako suho skorjico, ampak kose belega kruha, namazanega z maslom ali marmelado. Kak presit otrok ga je vrgel proč.

In vselej se spomnim časov, ko so ljudje mli drevesno lubje in ga mešali med moko. Da, tudi taki časi so bili. To je bil grenek kruh. In vselej se spomnim tudi deda, ki je kot pastirček jedel koprive na mleku. In vseh tistih otrok, ki še dandanes umirajo od lakote. Ne glejte debelo, ne čudite se! Tudi taki otroci so še na svetu.

V starih šolskih čitankah je bilo berilce o francoskem vojakku, ki je bil na poti v Rusijo. Objesten je zavrgel kos črnega kruha in zahteval belega. Do-

bil ga je. Črni kruh pa je ro-mal v skrinjo. Ko se je vojak poražen in lačen vračal v domovino, so mu ga dali. Pojedel ga je za potico, četudi je bil trd kot kamen.

Tega berilca se še danes spominjam.

Nikomur ne privoščim, da bi se mu kdaj tako godilo kot francoskemu vojaku. A eno vas prosim: ne metajte kruha proč! To ni lepo, da ne rečem kaj hujšega. Če ste siti in vam ponujajo kruh, recite: „Hvala, nisem lačen.“ Pomislite, da je na svetu še mnogo lačnih otrok, ki bi se zgrozili, če bi videli kruh na tleh. A če najdete košček kruha v prahu, poberite ga! Ne zahtevam od vas, da ga poljubite, a poberite ga! Položite ga na tak kraj, da ga najdejo ptice! Potem me ne bo več bolelo srce. Porečem: lahko smo ponosni na naše otroke!

France Bevk

Bele plesalke

so priplesale izpod neba in so utrujene legle na tla. Tu zdaj počivajo, v krilca široka nožice skrivajo, druga ob drugo tesno se stiskajo, vse polne biserov se v soncu bliskajo. Pestuje zemlja te bele sestrice, da se naspe. Ali gorje! Vedno bolj drobne postajajo v lice, moč jim pohaja, več ne vzlete! V soncu blestele so, v njem zvodenele so...

Bela divja koza na Brški planini

V lepi Ziljski dolini, ob vznožju Brške planine je živel bogat kmet. Imel je lepo hčerko, ki je po svoji lepoti slovela po vsej dolini.

To krasotico zaljubi ubog mladenič. Dekličine krasne oči in njeno rdeče ličice so ga popolnoma očarale.

Bilo je lepega večera in luna je sijala. Po poti proti hiši bogatega kmeta stopa mladenič. Hitel je, kar je mogel, hitel je k svoji ljubljenci, da ji razodene svojo ljubezen. Toda bridko se je varal. Ponosna deklica ga je zasmehovala in mu zlobno odgovorila: „Kdor hoče imeti mene za ženo, mora imeti zlate zobe in zlate lase.“ Mladenič je grozno zaklel, preklel je deklico in se razočaran vrnil domov.

Prevzetna deklica pa se je takoj spremenila v belo divjo kozo, ki je zdirjala na planino in letala čez pečine in skalovje. Kmalu se je raznesla med ljudstvom govorica o tej čudni živali na Brški planini. Marsikak lovec se je predrznil in se ji je približal, a vsakega je zadela nesreča.

Živel pa je v tistem času star lovec, sam je živel v gozdu. Mladeniči iz doline so ga mnogokrat obiskovali, ker jim je vedel mnogo pripovedovati. Nekega dne so prišli k njemu trije bratje lovci. Pripovedoval jim je o oni čudni beli kozi, ki prebiva na Brški planini. Lovce je prevzela strast in sklenili so, da gredo na lov na krasno živalco. Starec jih svari in jim pripoveduje o nesreči onih, ki so se že približali živalci. A mladeniči ga ne ubogajo. Prvi se takoj napravi na pot. Kmalu je na gori in od daleč že vidi belo kozo. Da je ne bi prestrašil, sname čisto tiho puško in hoče nameriti.

Toda v tem trenutku ga tako splaši grozni pogled divje koze, da začne bežati. Na begu pa se sproži puška in ga zadene naravnost v srce.

Ko ga ni bilo domov, se napoti drugi brat v goro, toda tudi njega je splasil kozin pogled, da je zbežal. Za svojo predrznost je padel kmalu nato v vojski.

Tretji brat pa se kljub žalostni usodi svojih bratov ni dal ugnati v kozji rog. Že drugi dan gre na Brško planino. Ni dolgo lazil, ko tudi on sreča belo kozo. Ni še utegnil zagrabiti za puško, kar se mu začne motiti in telebnil je v zevajoči prepad.

Od tega časa pa bele koze niso več videli. Brez sledu je izginila.

ŠTEJMO

Eden, dva — ropota,
tri, štiri — netopirji,
pet šest — polna pest,
sedem, osem — kruha prosim,
devet, deset — ga grem vzeti!

France Bevk

Bomo šli na

M A R S ?

Kako so si predstavljali vesoljska potovanja pred 18 leti

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

V tem času bodo živeli, delali in opravljali vse telesne funkcije v tesnih kabinah in — po vsej verjetnosti premičnih — marsovskih bivališčih. Čeprav bodo imeli s seboj dovolj kisika, bodo z ozračjem imeli težave.

V povprečnem gospodinjstvu vsak dan nastaja nič manj kot devetindvajset toksičnih snovi. Nekateri izmed njih so telesne izparine, druge nastajajo pri kuhanju. Medtem ko pražimo jajce, se iz razgrete maščobe sprošča močno dražilo, imenovano akrolein. Na Zemlji vpliv akroleina lahko zanemarimo, saj ga nastaja tako malo, da se ves skorajda v trenutku porazgubi v ozračju. V bivališčih na Marsu in v vesoljskih ladjah pa bi bila že mikroskopsko majhna količina tega dražila lahko zelo nevarna.

Poleg strupov, ki nastajajo pri kuhanju in podobnih opravilih, bo zrak, ki ga bodo vdihavali vesoljci med po-

letom na Mars, s parami zastrupljala tudi tehniška oprema — maziva, hidravlične tekočine, plastične mase in kovine. Kaj je moč storiti zoper to nevarnost? Odgovora za sedaj še ne vemo, gotovo pa bodo znanstveniki čez čas s kemičnimi filtri, z ohlajanjem in s pranjem zraka, medtem ko bo le-ta krožil po klimatskih napravah, ustvarili varno umet. ozračje. Ne samo da bo treba odstranjevati strupene primese, po vsej verjetnosti bo treba zraku v vesoljskih ladjah nekatere primese dodajati. Človek že toliko časa vdihava najrazličnejše nečistoče, ki jih vsebuje Zemljino ozračje, da nihče ne more z gotovostjo trditi, da brez njih sploh lahko živi. Zaradi tega bodo znanstveniki umetnemu zraku v vesoljskih ladjah, namenjenih na Mars, verjetno dodali sledove prahu, dima in bencinskih hlapov ter morda tudi soli in joda.

Prepričan sem, da smo si že ali pa si še bomo pridobili osnovno znanje, ki je potrebno za odpravljanje vseh fizičnih težav pri poletu na Mars. Kaj pa psihološke težave? Ali človek lahko ohrani zdravje in uravnovesenost, če je več kot trideset mesecev v tesnem, gosto obljudenem prostoru?

Poskušajte ostati dalj časa v majhni sobi, odrezani od sveta, z ducatom ljudi! Že po nekaj tednih se bodo pri večini „zapornikov“ začela pojavljati znamenja vznemirjenosti. Po nekaj mesecih bo najmanj eden doživel živčni zlom, še posebej, če je bila izbira družbe prepuščena naključju. Drobne posebnosti vsakega posameznika — način, kako se usekuje, kako govori, kako si popravlja lase — povzročajo napetosti, ki lahko privedejo do sovraštva in celo do umora.

Predstavljajte si, da ste v kabini vesoljske ladje, ki je od Zemlje oddaljena nekaj milijonov kilometrov. Vsak dan videte iste obraze. Zemlja, ki vam pomeni vse, je

samo svetla točka na neskončnem nebu, posejanem z zvezdami. Niti tega ne veste, ali se boste sploh kdaj vrnili nanjo. Ob vsakem šumu pomislite na okvaro ali na trčenje z meteoritom. Če kateri izmed tovarišev doživi živčni zlom, ga ne morete poslati nazaj na Zemljo, ampak morate skupaj z njim nadaljevati pot.

Nedvomno največ psiholoških problemov bodo morali člani ekspedicije na Mars premagovati med obema osem-mesečnima poletoma. Med petnajstmesečnim bivanjem na Marsu bodo imeli mnogo opravkov, ki jih bodo odvrčali od osebnih težav. Seveda ne trdim, da vesoljci na Rdečem planetu ne bodo imeli nobenih težav. Pokrajina na Marsu je po vsej verjetnosti prav utrujajoče enolična. Poleg tega bosta nad člani odprave kot Damoklejev meč nenehno viseli misel na nepoznane nevarnosti in zavest, da je za povratek na Zemljo potreben izredno zamočan postopek, med katerim kaj lahko pride do usodne napake.

Podobne psihološke obremenitve so v petnajstem stoletju prenašali Kolumbovi mornarji. Kot nam je znano, ni nihče izmed njih znorel. Pozabili pa ne smemo, da je Kolumb potoval do Amerike deset tednov, medtem ko bo polet na Mars neprimerno daljši. Psihologi bodo zaradi tega morali pripraviti dobro preiščljene načrte, ki bodo vesoljcem pomagali ohraniti psihološko ravnotežje.

Posadke vseh ladij bodo po radiju povezane z Zemljo. Radijske sporede, ki bodo vesoljcem preganjali dolgčas, bodo v kontrolnem centru na Zemlji cenzurirali, preden jih bodo posredovali proti Marsu. Nihče ne more vnaprej vedeti, kako bi astronomi reagirali, denimo na novico, da je njegovo domače mesto prizadela potres. Zelo verjetno je, da bi ga takšna vest živčno zlomila.

Poleg radijskih oddaj bodo vse vesoljske ladje lahko sprejemale (in oddajale) radijske slike. Opremljene bodo

Fiat osvaja evropski trg

Pred tedni je italijanski avtomobilski koncern Fiat v Turinu prevzel znane tovarne avtomobilov Lancia; to se je zgodilo leto dni za tem, ko si je zagotovil svoj vpliv pri francoski avtomobilski družbi Citroen. Iz podjetja, ki ga je bilo prej na evropskem avtomobilskem trgu čutili le v Italiji, Avstriji in Jugoslaviji, se je razvil koncern, ki je na italijanskem trgu avtomobilov zastopan z 71 % in na proizvodnji celo z 78 %, poleg tega pa je postal resen konkurent na evropskem in tudi svetovnem tržišču. Od svoje proizvodnje, ki naglo narašča, proda Fiat namreč dobro tretjino na mednarodnem trgu. Pred razširitvijo svojega vpliva na francosko družbo Citroen in pred prevzemom podjetja Lancia je stopil Fiat v kooperacijo tudi še z avtomobilsko industrijo Sovjetske zveze.

Kakor drugod, je za konkurenčnost na mednarodnem trgu tudi v avtomobilski industriji merodajna kvaliteta ustrežna cena. Ta pa je odvisna od proizvodnih stroškov, se pravi od cene surovin in od cene, ki jo je treba plačati potrebni delovni sili. Po drugi strani so proizvodni stroški odvisni od obsega proizvodnje, ki se čedalje bolj odvíja na tekočem traku. Tam, kjer letna proizvodnja dosega le 100.000 enot, so proizvodni stroški gotovo višji kot tam, kjer ob podobnem številu delavcev izdelajo milijon in več enot.

Med proizvodnimi stroški sta cena in razpoložljivost delovne sile posebno odločilni. Pri Fiatu dobro vedo, da razpoložljivost in cena delovne sile nista povsod enaki. Zato v Turinu, v industrijsko razviti severni Italiji, kjer je potencial delovne sile izčrpan in zato čedalje dražji (poleg plačila dela je treba delavcem oskrbeti tudi stanovanje), Fiat svojih zmogljivosti ne veča več, marveč ustanavlja podružnice tam, kjer je delovne sile dovolj in kjer je zaradi tega cenejša. Začeli so v Jugoslaviji in niso se ustrašili velikih investicij v Sovjetski zvezi, medtem ko doma zdaj na veliko gradijo podružnice v južni Italiji, ne nazadnje zaradi tega, ker sta se tudi družbi Alfa Romeo in Simca podali v južno Italijo z namenom, da razširita svoje zmogljivosti.

Za Fiat pa to še ni dovolj; primera Citroen in Lancia kažeta, da hoče ostati tudi v tradicionalnem osrčju evropske avtomobilske industrije. Zato se je polastil družbi Citroen in Lancia, kakor je že prej enkrat razširil svoj vpliv na industrijo avtomobilov Steyr. S tem dobiva vedno znova tudi kvalificirano delovno silo, ki jo potrebuje zlasti tam, kjer nastajajo nove tovarne. Tako ta koncern dosledno uresničuje svoj program, po katerem hoče proizvodnjo motornih vozil od letošnjih 1,5 milijona enot v prihodnjih petih letih povečati na 2,5 milijona enot.

Semperit na trdnih temeljih

Podoben primer koncentracije in kooperacije je avstrijsko-ameriška družba za gumo Semperit. V Dublinu na Irskem je družba letos dogradila tovarno, ki izdelava zdaj dnevno 4000 avtomobilskih gum. Dogradila jo je pod edinstvenimi pogoji. Na razpolago je dobila zemljišče v izmeri 28 ha in irska vlada je zagotovila tudi udeležbo pri gradbenih stroških, ki so znašali 450 milijonov šilingov. Od skupnih 28 ha zemljišča je doslej izkoriščenih le 3,5 ha, kar pomeni, da podružnica Semperita

svoje zmogljivosti lahko vsak čas poveča. Za zdaj ima v načrtu podvojitve proizvodnje od 4000 na 8000 avtomobilskih gum dnevno. V okolici Dublina ima na razpolago dovolj delovne sile, idealni pa so tudi drugi pogoji za obratovanje. Irska vlada je zagotovila, da dobičkov tovarne 15 let ne bo obdavčila ter ne bo delala nobenih težav prenosu dividend v Avstrijo. Končno velja omeniti še dejstvo, da leži nova podružnica Semperita na območju, kjer velja carine prost izvoz v Veliko Britanijo, po drugi strani pa so ugodni tržni pogoji tudi še v skandinavskih deželah.

Koristi, ki jih je oz. bo imela Avstrija od podružnice Semperita v Dublinu, so očitne. Lete ne bodo obstojale samo iz dividend, ki jih bo donášala nova tovarna. Tukaj je zlasti še dejstvo, da so tovarno v veliki meri opremila avstrijska podjetja, ki bodo tudi v bodoče skrbela za vzdrževanje, obnovo in povečanje na-

prav ter strojev, medtem ko matičnemu podjetju Semperit v Traiskirchnu pripade tudi še celotno znanstveno in tehnično proučevanje in programiranje proizvodnje ter šolanje tehničnega kadra za podružnico v Dublinu.

Kakor Fiat se tudi Semperit sistematično prizadeva za povečanje svojega vpliva na mednarodnem tržišču. Matično podjetje v Traiskirchnu je letos proizvodnjo avtomobilskih gum povečalo za 12 %; več kot polovica — namreč 34.000 komadov — letošnje proizvodnje gre v izvoz. Kakor pred leti, ko je Semperitov koncern stopil v kooperacijo z jugoslovanskim podjetjem Sava v Kranju, hoče zdaj tudi v kooperaciji z Irsko razširiti trg za svoje izdelke. Poleg avtomobilskih gum so to še številni izdelki iz kavčuka, plastičnih tvarin in azbesta, po številu okoli 20.000, ki jih koncern izdeluje v svojih 14 podjetjih s skupno 11 tisoč zaposlenimi.

Primeri koncentracije in kooperacije

Gospodarstvo našega časa stoji v znamenju koncentracije in kooperacije. To ne velja le za industrijo in trgovino, marveč čedalje bolj tudi za kmetijstvo. In to je povsem razumljivo ob spoznanju, da brez združevanja denarja, podjetij in dejavnosti ter brez sodelovanja na področju delitve dela ni mogoče doseči ustrezne racionalizacije in produktivnosti dela, kakor si ni mogoče zagotoviti potrebnega trga za izdelano ali pridelano blago. Racionalizacija dela in stopnjevanje produktivnosti sta najosnovnejša pogoja za vsako dejavnost, ki hoče vzdržati mednarodno konkurenco na trgu, skratka, ki se hoče obdržati v času, ko ponudba — lokalno gledano — marsikje prerašča povpraševanje.

Čim se nekoliko globlje bavimo z gospodarskimi dogajanjmi tako pri nas v Avstriji kakor drugod v svetu, vedno znova naletimo na primere koncentracije in kooperacije. Preobširno bi bilo, če bi hoteli kompleksno nanizati vse take primere zadnjih let; zadosuje, če prakso koncentracije in kooperacije prikažemo na dveh primerih, ki nista zgovoren zgled le za obseg, marveč sta značilna tudi za vse druge primere industrijske koncentracije in kooperacije.

Kmetijstvo očitno zaostaja

Ta primera zadostujeta, da spoznamo, kako daleč je industrija že razvila koncentracijo in kooperacijo. Podobna pota z uspehom ubirajo tudi druge industrijske panoge. Podjetja kemične industrije se na poti racionalizacije dela in večanja produktivnosti združujejo preko državnih meja; isto doživljajo pri kovinski, tekstilni in živilski industriji. Po tej poti večajo svoje proizvodne zmogljivosti, večajo svojo ponudbo na trgu in skrbijo, da bi s svojimi izdelki ostale na trgu stalno prisotne, s tem pa konkurenčne tudi na tržiščih dežel v razvoju, kjer povpraševanje za industrijskimi izdelki sicer počasi a stalno narašča.

Nič drugače ni v trgovini. Koncentraciji v nabavi in v oskrbi trga se v čedalje večji meri pridružuje kooperacija z industrijo. Tovrstna prizadevanja trgovine lahko opazimo že v posredni vasi: skoraj ni več trgovca, ki ne bi bil član enega izmed velikih trgovskih združenj.

Če v tej luči primerjamo razvoj v kmetijstvu, moramo biti nekam zaskrbljeni, zaskrbljeni zaradi tega, ker vidimo, da večina kmetov še vedno bolj poveljuje misel o „svobodnem kmetu na svobodni zemlji“ kot pa se dokopava do spoznanja, da sta tudi v kmetijstvu neobhodno potrebni koncentracija in kooperacija.

Razvoj v zadnjih 15 letih kmeta čedalje bolj sooči s pogoji industrijskega gospodarstva in z zakonitostmi trgovine našega časa. Kmet mora čedalje več svojih pridelkov prodati in čedalje več svojih potrebščin dokupiti. S tem postaja vedno bolj odvisen od industrije in trgovine. Za svoje pridelke izkupi slabšo ceno, če jih na trgu ponudi le nekaj tisoč kilogramov, kakor bi jih dobil plačane tedaj, če bi jih lahko ponudil deset in več vagonov. Kmetijski obrat, ki na leto priredi 1000 prašičev ali 100 bikov, dobi te bolj plačane kot tisti, katerega tržna zmogljivost znaša le 50 prašičev ali 5 bikov. Prvi je na trgu lahko stalno prisoten, njegova kvaliteta je znana in kupec ga pozna; drugi pa se na trgu pojavlja le občasno, zato mora kupca vedno šele iskati in se poleg tega navadno zadovoljiti s cenami, ki so često pod mejo rentabilnosti proizvodnje.

Potreben je nagel napredek v koncentraciji in kooperaciji

Uspevajoči poizkus kooperacije v proizvodnji ter koncentracije ponudbe na trgu kmetijskih pridelkov, ki smo se ga podobno kot drugod pred leti lotili tudi na Koroškem, je pomemben korak na poti kmečkega prilaganja

na gospodarske pogoje našega časa. Povečanje proizvodnje ene in iste vrste blaga potom sodelovanja v proizvodnih krožkih in skupnostih ter izenačevanje njegove kvalitete in koncentracije njegove ponudbe na trgu v sodelovanju z združno organizacijo zagotavljajo tem krožkom in proizvodnim skupnostim stalne odjemalce, povprečne cene za tako pridelano blago pa so bistveno boljše od cen, ki jih doseže kmet, ki se še vedno zapira pred potrebami sodobnosti.

Ta poizkus se je ne glede na vse ovire obnesel in postaja osnovno gibalno agrarno-gospodarskega dogajanja v deželi in državi. Vendar pa to spoznanje, ki velja za kmeta enako kot za obrtnika, industrijo in trgovino, ne temelji le na sedanji stopnji koncentracije in kooperacije, marveč ga v pogledu na kmečko vprašanje neizprosno zahteva zlasti bodočnost.

Na jasnem si moramo biti o enem: kar so na primer na poti kooperacije in koncentracije v kmetijstvu na evropskem jugovzhodu in vzhodu dosegli že v zadnjih desetih letih, smo pri nas zamudili. Podobne poti ubirajo pri reševanju kmečkega vprašanja zdaj tudi v območju Evropske gospodarske skupnosti, zato postaja naš zaostanek vedno večji. To čedalje bolj spoznavamo, odkar imamo pri glavnih pridelkih kmetijstva presežke, ki jih moramo ponujati na tržiščih izven naše države.

Dežele jugovzh. in vzh. Evrope s svojimi kmetijskimi pridelki in izdelki iz njih niso le naš resni konkurent na zahodnoevropskem tržišču, marveč lahko že kmalu postanejo za nas resna konkurenca tudi na domačem trgu. Doslej je Avstrija potrebni uvoz kmetijskih pridelkov uspela dirigirati skladno s potrebami; to pa se že v kratkem lahko spremeni. Avstrijska industrija se trudi za razširitev trgovine in gospodarskega sodelovanja z vzhodom in jugovzhodom. Ta prizadevanja pa izključujejo možnost enosmerne ceste, tembolj, ker so te države v trgovanju z Avstrijo pasivne. Doslej je bil uvoz krmil iz teh držav pomemben protiutež za izvoz avstrijske industrije. Toda zdaj je postala Avstrija od uvoza krmnega žita enako neodvisna kot pred leti od uvoza krušnega žita. Torej se pojavlja vprašanje, kaj bo potem uvažala iz teh držav, da bi si tam zagotovila možnost za izvoz svojih industrijskih izdelkov.

Vprašanje je zelo aktualno, ko vidimo, da naša država v trgovanju z vzhodnimi in jugovzhodnimi državami stremi za tem, da bi od dosedanega bilateralnega sistema prešla na multilateralni sistem. To preusmeritev pozdravljajo kakor je razvidno iz nedavnega stališča glavnega tajnika konference prezidentov kmetijskih zbornic dr. Brandstätterja — tudi v samem agrarnem vrhu naše države, kjer prevladuje spoznanje, da tudi pri nas more kmetijstvo prosperirati le tedaj, če imata industrija in trgovina svoje sodelovanje razvito preko državnih meja.

Kakor razvoj industrije in trgovine, pa je seveda tudi bodočnost kmetijstva odvisna od čedalje večje kooperacije v proizvodnji in koncentracije na trgu. Gotovo je, da bo tudi v kmetijstvu kooperacija začela preraščati državne meje. Naše pridelke pa bomo na inozemskem trgu spravili tem lažje v denar, čim bolj bomo konkurenčni s kvaliteto, s ceno in s stalnostjo naših dobav.

(bl.)

tudi s filmskimi projektorji in kopico filmov, ki jih bodo posojale druga drugi. Vesoljci bodo imeli na voljo dovolj najraznovrstnejšega čitva, posnetega na mikrofilme, ki jim bo skupaj z medsebojnim obiskovanjem in menjavanjem sestave posadk pomagalo premagovati enoličnost polja.

Omeniti velja za sedaj še prav fantastično možnost, za katero pa se obeta, da bo postala izvedljiva. Francoski zdravniki so odkrili metodo umetnega ohlajevanja, ki jo za krajši čas uporabljajo pri pacientih, čakajočih na operacije, za katere potrebujejo vso svojo moč. Pri tem postopku gre za postopno zniževanje telesne temperature, pri katerem postanejo vse običajne telesne funkcije znatno počasnejše. Če bi znanstvenikom uspelo podobno ohladiti člane ekspedicije na Mars, ki med obema poletoma ne bodo imeli kaj početi, ampak bodo pravzaprav potniki, ki si bodo šele na Rdečem planetu zavijali rokave in poprijeli za delo, bi preprosto in učinkovito rešili večino psiholoških problemov, prihranili precej prostora, ker bi potrebovali manj hrane in kisika, ter vesoljce ohranili v izvrstni fizični kondiciji.

Če bi prva ekspedicija poletela proti Marsu čez deset ali petnajst let, umetno ohlajevanje dela posadke seveda ne bi prišlo v poštev, ker pa govorimo o načrtu, ki bo izvedljiv šele čez sto let, hibernacija ni tolikšna utopija, kot bi na prvi pogled lahko mislili.

Omembe vreden je tudi tehnološki napredek, ki utegne poenostaviti fizične in psihične probleme pri poletu na Mars. Znanstveniki so na sledi novemu gorivu, ki je uporabno le v brezračnem vesoljskem prostoru in ki je tako ekonomično, da omogoča mnogo večje hitrosti, kot smo jih vajeni pri sedanjih vesoljskih poletih. Novo gorivo bi zmanjšalo težo tovora, ki ga bo morala nositi vsaka od desetih vesoljskih ladij, in skrajšalo čas poleta. Očitno je,

da bi med štiri ali šestmesečno potjo prišlo do manj psihičnih problemov kot med osem mesečno.

V vsakem primeru bodo morali biti člani ekspedicije na Mars skrbno izbrani. Znanstveniki sodijo, da je med 6000 ljudmi le eden fizično in psihično sposoben za daljši vesoljski polet. Ali bo moč najti sedemdeset ljudi, ki bodo poleg tega tudi znanstveno dovolj podkovani za raziskovanje neznanega planeta? Prepričan sem, da to ne bo težko.

Nekega dne čez sto let bo deset vesoljskih ladij poletelo proti Marsu. Izstrelili jih bodo z vesoljske postaje, ki bo 1600 kilometrov visoko krožila nad Zemljinim ekvatorjem. Vesoljske ladje bodo podobne ogromnim svežnjem debelih kovinskih valjev, na katere bodo ob straneh pritrjeni okrogli rezervoarji za gorivo, na vrhu pa velika kabina za vesoljce. Tri izmed ladij bodo imele koničaste nosove in velika, razstavljená krila, pritrjena ob bokih. Koničaste nosove bodo vesoljci kasneje ločili od ladij, pritrjili nanje krila in jih uporabili za pristane na Marsu. Ko bodo vesoljske ladje od Zemlje oddaljene 9000 kilometrov, bodo posadke ugasnile raketne motorje in zaradi vztrajnosti bodo ladje nadaljevale polet proti Marsu.

Osem mesecev kasneje bodo vesoljske ladje zavile v orbito 9600 kilometrov nad Marsom in vključile pogonske naprave, ki bodo ladje pospešile do hitrosti, kakršna bo potrebna, da bodo krožile okoli Rdečega planeta brez nevarnosti, da bi „zdrsile“ nazaj v neskončno vesolje. Vesoljske ladje bodo krožile okoli Marsa, namesto da bi nadaljevale pot in na njem pristale, iz dveh razlogov: prvi je ta, da vesoljske ladje — razen treh koničastih nosov — ne bodo imele aerodinamične oblike, potrebne za polet skozi Marsovo atmosfero, drugi razlog pa je ta, da ne bi bilo ekonomično, če bi vse gorivo, potrebno za povratek

na Zemljo, spravljali najprej na Marsovo površje in nato spet iz območja Marsove težnosti.

Potem ko bodo ladje nekaj časa krožile okoli Marsa in s poskusnimi raketami brez posadk vsaj deloma proučile atmosfero, ki obdaja Rdeči planet, bodo astronomi pripravili prvo izmed treh pristajalnih ladij. Na enega izmed treh koničastih nosov, ki bo v bistvu trup raketnega letala, bodo pritrjili krila in pristajalne smuči ter ga izstrelili proti Marsovem površju.

Prvo raketno letalo bo pristalo na Marsovi s snegom pokriti polarni kapi, na kateri bo predvidoma najlažje najti dovolj veliko ravno ploskev za pristane letala. Po pristanku bo posadka raztovorila traktorje in opremo, napihnila balonom podobna premišča bivališča in se odpravila na 6400 kilometrov dolgo pot proti Marsovem ekvatorju, kjer bo postavila glavno bazo in pripravila pristajališče za preostali dve raketni letali. (Prvo raketno letalo bo ekspedicija pustila na Marsovem tečaju.)

Prva odprava bo na Rdečem planetu ostala petnajst mesecev. To je precej časa, a še vendar premalo, da bi ugotovila vse, kar bi znanstveniki o Marsu radi zvedeli.

Ko se bo Rdeči planet začel približevati Zemlji in bo napočil čas za povratek, bodo astronomi z obeh ladij, ki bosta pristali na Marsovem ekvatorju, odstranili krila in pristajalne smuči, ju postavili pokonci in — v primernem trenutku — vzleteli do orbite, po kateri bo krožilo preostalih sedem vesoljskih ladij.

Kakšne zanimive podatke o Marsu nam bo prinesla prva odprava? Tega nihče ne ve in malo verjetno je, da bi naša generacija to sploh izvedela. Vse, kar dandanes lahko z gotovostjo trdimo, je: človek lahko poleti proti Marsu in bo na njem tudi pristal... nekega dne.

WILLIAM SAROYAN

Čudežni gramofon

Pravkar sem izpolnil trinajsto leto. Leta 1921 je naša družina živela v Fresnu. Nekega dne sem se pripeljal domov s kolesom, pod pazduho pa sem držal gramofon na ročico trvdke "Victor" in ga opiral ob kolk. Kupil sem tudi ploščo trvdke Victor.

Kolo je končno razpadlo na kose, preveč sem ga uporabljal. Bil sem namreč raznašalec brzovjavk za poštne urad. Ko je izšla moja prva knjiga, se je začel kvariti tudi gramofon in ko sem se leta 1935 odpeljal v Evropo, sem ga podaril dobrodušnemu društvu.

Ploščo, na katero sem posebno navezan, kdaj pa kdaj poslušam in spominjam se tistega dne, ko sem prinesel gramofon in ploščo domov. Gramofon in plošča sta bila popolnoma nova, plačal sem zanj deset dolarjev in petinsedemdeset centov. Denar sem zaslužil prvi teden svojega službovanja na pošti, v žepu pa so mi ostali še štirje dolarji in petindvajset centov.

Moja mati je pravkar prišla domov iz tovarne Gugenheim, kjer je, kakor sem opazil na njenem obrazu, morala zavijati fige v zabojčke po osem unč, to se pravi, da je bila ta teža manj donosna. S takimi zavojčki je zaslužila dnevno samo dolar in pol, največ dva. Če bi zavijali fige v zavojčke po štiri unče, bi zaslužila do štiri dolarje dnevno, kar je bilo za tedanji čas lep denar. Delo pri Guggenheimu ali v drugih tovarnah, kjer so zavijali suho sadje, je bilo samo sezonsko.

Ko sem ves žareč stopil v hišo z gramofonom, odprtim ob kolk, me je mati začudeno ošinila s pogledom in takoj sem vedel, da je ta dan zavijala fige v zavojčke po osem unč. Postavil sem gramofon na okroglo mizo v dnevni sobi in ugotovil, da se med vožnjo ni pokvaril. Razvil sem ploščo iz zalepljenega papirja, zo ogle doval z obeh strani in začutil, da me mati opazuje. Naposled me je ogovorila s svojim globokim glasom. Videti je bila nejevoljna, ko je vprašala v armenščini:

„Willie, kaj pa je to?“
 „To se imenuje gramofon.“
 „Kje si ga dobil?“
 „Kupil sem ga pri Shermannu & Clayu na Broadwayu.“

„Toda gotovo ti ga je trvdka podarila?“
 „Ne, plačal sem ga.“
 „In koliko si plačal, Willie?“
 „Deset dolarjev in petinsedemdeset centov.“

„Deset dolarjev, to je kup denarja. Marebiti si jih našel na cesti?“
 „Ne, vzel sem jih iz ovitka s svojo prvo plačo raznašalca brzovjavk.“
 „In koliko si prinesel domov za družino, za stanovanje, hrano in obleko od tvoje plače?“

„Štiri dolarje in petindvajset centov. Zaslužim petnajst dolarjev na teden.“

Namestil sem ploščo na gramofon in pravkar sem hotel nastaviti iglo na rob, ko sem opazil, da je boljje, da izginem. To sem tudi storil v zadnjem trenutku. Stekel sem skozi vrata na cesto, mama pa za menoj. Ko sem teklo okoli hiše, sem opazil dve stvari: prvič, da je krasen večer, in drugič, da oče Levona Kemalyana, to je bil zelo ugleden človek, stoji pred svojimi vrati in gleda čez cesto. Kemalyan je bil najzvestejši član armenske presbiterijanske cerkve, to ni bil nikak beatnik kot mi niti Saroyan in prizor ga je nekoliko presenetil. Videl je, da nihče drug kot Tskui Saroyan in njen sin tečeta okrog hiše, to pa niti za telovadbo niti za stavo.

Mimogrede sem pozdravil gospoda Kemalyana in teklo do glavnih vrat naše hiše. Stopil sem v dnevno sobo, kjer sem hitro nastavil iglo na ploščo, nato pa sem šel v obednico, da bi videl, kakšen vtis bo napravila glasba na mamo in da bi znova zbežal na dvorišče skozi zadnja vrata, če bi bilo nujno.

Pesem je zazvenela, ko je mama stopila v sobo. Videti je bilo, da ne bo poslušala, temveč zasledovala me-

ne, toda nenadoma jo je pritegnila pesem. Mama se je ustavila, morebiti zato, da bi si oddahnila, morebiti pa, da bi poslušala. Vzroka nisem vedel.

Pesem je bila čudovita in mama je bila preutrujena, da bi še tekla za menoj. Ošinil sem jo s pogledom in videl, da resnično poslušala in da so sedaj važni glasovi, ki prihajajo iz gramofona. Vzela je stol, ki je bil pri družini še za časa mojega očeta, to je od leta 1911. Postavila ga je k mizi. Opazoval sem jo, ko je sedela. Njen izraz ni bil več utrujen niti jezen. Spomnil sem se blaznega človeka iz biblije, ki se je pomiril, ko mu je nekdo igral na harfo. Pesem je izzvenela, šel sem h gramofonu in odmaknil iglo.

Ne da bi me mama pogledala, je rekla v angleščini: „No, dobro. Imeli ga bomo.“ Nato je tiho pristavila v armenščini: „Prosim te, zavrti jo še enkrat.“

Nekajkrat sem zavrtel ročico in nameščal iglo na ploščo. Ko je glasba utihnila, mi je mama rekla: „Pokaži mi, kako se to napravi!“

Pokazal sem ji, sama je zavrtela ročico in poslušala tisto pesem. Seveda, glasba je lepa, toda mama je bila v prvem trenutku zelo huda, ker je mislila, da sem porabil denar za neumnost. Potem ko je ob zvokih glasbe spremenila svoje mnenje, je uvidela, da je denar dobro naložen.

Znova je ponavljala isto pesem, jaz pa sem sedel v obednici in listal po katalogu, ki mi ga je dodala h gramofnu trvdka Shermann & Clay.

Mama se je oglašila: „Si prinesel domov samo eno ploščo?“
 „Da, toda na drugi strani je še ena pesem.“

Šel sem h gramofonu in obrnil ploščo.

„Kaj pa je to?“

„Ta se imenuje Indijanska pesem. Nikoli je še nisem slišal. V trgovini sem poslušal samo eno stran, ki se imenuje Cio-Cio-San.“

„Kaj pa je to Cio-Cio-San?“

„No, mislim, da je naslov pesmi. Hočeš slišati indijansko pesem?“

„Prosim.“

Ko so prišli vsi člani družine domov, so zaslišali zvoke pesmi, ki so prihajali iz dnevne sobe. Videli so moj novi gramofon in mamo, ki je sedela poleg mize na stolu iz leta 1911 in poslušala.

Zato želim, da bi ohranil to ploščo čim dlje, resnično sem navezan nanjo. V trenutku je osvojila mojo mamo in jo približala umetnosti in spoznala je, da za sina obstajajo še druge vrednote, dragocenejše kot denar. Morebiti pa še večje, kot so jed, pijača, stanovanje in obleka.

Ko smo čez teden dni sedeli vsi zbrani pri mizi, je mama dejala, da je že čas, da bi si omislili drugo ploščo iz družinskega denarja, in naročila, naj pogledam, kaj novega nudi trg. Prinesel sem seznam, prebral naslove, kar pa mi je malo koristilo, zato sem rekel, da grem v trgovino in da bom izbral nekaj „hrashali“, kar pomeni v armenščini „čudovito“. Bil sem presrečen, ko sem se napotil v trgovino.

Od tedaj je minilo 42 let. Poslušam ploščo in premišljujem, kaj je tako prevzelo mamo? Morebiti banjo? Ali ritem, ki ga je podzavestno poznala že dolgo časa? Morda med akordi glas klarineta, ki jo je spominjal na vso njeno preteklost, sprejela je te zvoke ali pa je še nekaj pričakovala, kar bi se moralo zgoditi. Odmev, ki se je spajal z zgodbo japonske deklice, ki jo je zapeljal ameriški mornariški častnik. Oboja je izgovarjala besede, saksofon pa se

ZA BLIŽNJE PRAZNIKE:

Knjiga — najlepše darilo

- Niko Kuret: **PRAZNIČNO LETO SLOVENCEV**, starosvelne šege in navade, 2 knjigi skupaj 589 str., ilustr., pl. 125.—
- Maria-Luise Stangl: **KOZMETIKA ZA VSAK DAN**, 216 str., barvne ilustr., kart. 175.—
- **NARODNE VEZENINE NA SLOVENSKEM**, 190 str., ilustr., kart. 90.—
- Ivan Ivačič: **KUHARSKA KNJIGA**, 340 str., pl. 53.—
- France Planina: **JUGOSLAVIJA**, 184 str., velikega formata, ilustr., kart. 128.—
- William Shirer: **VZPON IN PADEC TRETJEGA RAJHA**, 2 knjigi 1642 str., polusnje 401.—
- Herbert Feis: **CHURCHILL - ROOSEVELT - STALIN**, „veliki trije“ iz druge svetovne vojne, 692 str., pl. 120.—
- **SLOVENSKO SLIKARSTVO**, 294 str., barvne reprodukcije velikega formata, pl. 418.—
- Anton Ingolič: **ŠUMIJO GOZDOVI DOMAČI**, roman o kmečkem življenju, 448 str., polusnje 172.—
- Simon Gregorčič: **POEZIJE 1882**, faksimile rokopisa, kart. 142.—
- Frank J. Hardy: **MOČ BREZ SLAVE**, družbeni roman iz sodobne Avstralije, 652 str., pl. 105.—
- Rudolf Hagelstange: **IGRAČA BOGOV**, zapiski trojanskega princa, 332 str., kart. 58.—
- Georgi Karaslavov: **KRISTAVEC**, tragičen roman iz kmečkega življenja, 228 str., pl. 23.—
- Jorge Amado: **KATAKOMBE SVOBODE**, roman o boju brazilskega ljudstva za lepše življenje, dve knjigi skupaj 1004 str., ppl. 98.—

SLOVENSKE GRAMOFONSKE PLOŠČE

- **STARE CERKVENE PESMI** za božični čas, poje zbor slovenskih madrigalistov 80.—
- **MAJOLKA KAJ SI ST'RILA**, 10 napevov o vinu, pojo člani Slovenskega okteta 70.—
- **PARTIZANSKE PESMI** poje Partizanski invalidski pevski zbor, 21 pesmi na štirih ploščah, v kaseti iz umetnega usnja 108.—

Posamezne knjige lahko naročite tudi po pošti

KNJIGARNA „NAŠA KNJIGA“ CELOVEC WULFENGASSE

IZREKI

- Zlata roka železna vrata prebije.
- Cvenk večkrat pravico preprije.
- Noben kvas ne vzhaja rajši od dolga.
- Teško je voditi fistega, ki sam noče hoditi.
- Poštenje več velja, kakor sto oralov sveta.
- Več je vredna domača gruda, kakor na tujem zlatu ruda.
- Ženiti se je treba z ušesi, ne pa samo z očmi.
- Nadloge so povsod, kjerkoli je razširjen človeški rod.

je oglašal od ganotja v foxtrotu Huga Freya, ki ga je igral orkester Paula Whitemanna.

Pozneje so me člani družine često napadali zaradi čudaštva, mama pa me je vedno potrpežljivo branila in naposled ogorčeno zaklicala: „Vesela sem, da nima samo trgovskega duha.“

Za dobro voljo

Vlomilec se je ponoči splazil v zakonsko spalnico. „Si ti, Tone?“ je vprašala žena.

„Ne,“ je odvrnil vlomilec, „to sem jaz. Tone leži pod posteljo in šklepeče z zobmi.“

Američan v Parizu: „Pariz ima eno samo napako. Ko si je človek prištedil dovolj denarja, da bi se tu

pošteno zabaval, je gotovo že poročen in mora vzeti ženo s seboj...“

„Povejte mi no, ali stanuje gospod Premičnik še vedno v tistem stanovanju, ki ima razgled na kaznilnico?“

„Ne, zdaj ima razgled na svoje stanovanje.“

Mali Franček vzdihuje: „Zdaj pa res ne vem, s katero naj se poročim,

ko bom velik, z Marico ali Majdico. Saj — Marica se mi dosti bolj dopade, ampak Majdica ima tako lepega kanarčka...“

Dve mladi Američanki, ki sta potovali po Franciji, sta se za nekaj dni ustavili v gradiču iz 18. stoletja, ki je bil urejen kot hotel. Lastnik, starejši markiz, ju je zabaval z zgodbicami iz svoje mladosti. Povedal jima je tudi, da je nekoč svojega očeta tako razjezil, da za kazen vse leto ni smel stopiti iz gradu.

„Kaj pa ste vendar tako strašnega storili?“ je vprašala vsa preplašena ena izmed deklet. „Ste koga ubili?“

Markiz pa jo je hudomušno premeril in se nasmehnil: „Prav nasprotno, gospodična.“

Kako sem se odvadil kaditi

Spet so podražili cigarete in zato sem se odločil, da bom prenehal kaditi. Prav res, sklenil sem in sem tudi izpeljal.

Na uresničitev tega sklepa sem se vrgel s takšnim žarom, da so se me v hiši začeli bati. Celo predsednik hišnega sveta je prvi dvignil klobuk, kadar sva se srečala na stopnicah, hišnik pa me je prenehal obirati po hiši. Od same odločnosti so mi začeli šklepetati zobje. Začel sem vsem po vrsti deliti nasvete. Celo svojemu šefu v pisarni. Najprej se je malo upiral, toda ko sem začel šklepetati z zobmi, je popustil in in me začel pazljivo poslušati.

Tudi moja strojepiska se me je začela bati. Nehala je nositi čevlje z visoko peto in opustila ličenje obraza, ker je vedela, da ne trpim ne enega ne drugega.

Nekega dne se je v moji pisarni pojavil sam generalni direktor.

„Kaj je z vami, tovariš Aco? Strojepiska se nekaj pritožuje čez vas!“

Strojepiska se je spustila v jok.

„Bolje je, da joka in pri tem opravlja svoje delo, kot se spodobi, kot pa da bi se še naprej šminkala in pri narekovanju delala napa-ke,“ sem odločno dejal.

Zdaj je začela strojepiska že glasneje hlipati.

Jaz pa sem zašklepetal z zobmi. Direktor se je naježil in počasi potegnil iz žepa zavojček cigarete. Preden si je eno prižgal, jih je ponudil tudi meni. Seveda sem odklonil.

„Hvala, ne kadim.“

„Oho! Od kdaj pa?“ se je začudil direktor.

„Že tri dni,“ sem ponosno dejal.

„Kaj ne poveste! To je torej... Jaz pa sem mislil...“ Zamahnil je z roko, kot bi se mu odvalil kamen s srca. Potem je nadaljeval:

„Tudi sam sem bil živčen in grob, ko sem poskušal prenehati kaditi. No, eno pa vendarle boste.“ In spet mi je pomolil zavojček pod nos.

„Ne, nikakor ne! Kakšen mož beseda bi pa bil!“

„Dajte no, samo eno! Le prižgite!“ me je še kar naprej silil. „Nikar se ne šalite. Izgubili boste živce.“

„Bodite brez skrbi,“ je mimogrede navrgel strojepiski, ko je bil že pri vratih. „Ko bo začel spet kaditi, bo tak kot nekoč. Ne bo zdržal več kot pet dni.“

Potem je odšel.

Strojepiska je vstala, vzela iz garderobne o-mare čevlje z visokimi petami, jih obula, se spet usedla, prekrižala noge in si prižgala ci-

gareto. Ko je spustila nekaj dolgih dimov, je izzivalno odšla iz pisarne.

Škripal sem z zobmi, vendar brez haska. Naslednje dni je v mojem oddelku zavladala splošna brezbriznost in nered.

Da bi premagal željo po kajenju, sem začel piti. Kmalu so se začeli na meni kazati znaki propada.

Tudi s svojimi najboljšimi prijatelji sem se sprl.

Končno so mi odpovedali službo in šele takrat sem spoznal, da bi bilo morda res bolje, če bi spet začel kaditi. Ves obupan sem prižgal cigareto, vendar sem bil tako oslabele, da je nisem več prenesel. Sesedel sem se strojepiski v naročje. Pozneje je pripovedovala, da sem jo med delom nadlegoval.

Bolan, nesrečen, brez službe in brez prijateljev sem v tiski napisal pismo neki naši znani tobačni tovarni in jo prosil za namestitev, ker sem menil, da imam za to vso moralno pravico.

Iz tovarne so mi odgovorili:

„S tem da ste se odrekli našim odličnim, po vsej državi znanim in priljubljenim cigaretam, ste dokazali, da ste sovražnik naše domače tobačne industrije in da niti samemu sebi ne želite dobro...“

Aca Stojkovič

Lep uspeh na tujih tleh

Avstrijsko državno prvenstvo v hokeju na ledu dobiva že povsem jasne oblike. Tirolsko moštvo EC IEV, ki se je še pred nedavnim dovolj uspešno vključevalo v boj za novega državnega prvaka, se zadnje čase spet nevarno oddaljuje od vrha prvenstvene lestvice; zato pa ima celovski KAC spet vse izgleda, da si znova osvoji naslov najboljšega hokejskega moštva v Avstriji.

Po obeh porazih, ki so jih Celovčani utrpeli v tekmah z vodilnimi češkimi hokejisti iz Prage (4:7 in 2:8), proti katerim so nastopili v okviru tekmovanja za evropski pokal, je KAC spet pokazal svojo moč v srečanjih, ki so šela za državno prvenstvo. Najprej je celovško moštvo gostovalo v Feldkirchnu na Predarliskem in doseglo zmago 2:1, potem pa še v Zell am See na Tirolskem, kjer so bili domačini naravnost bombardirani z goli celovških igralcev, ki so nasprotnikovo mrežo kar sedemkrat potresli.

Za tirolsko moštvo ECI Pradl se je srečanje s štajersko ekipo ATSE Graz slabo končalo. Pri stanju 3:3 se je namreč od tedaj izvrstni vratar domačinov na ledu poškodoval in ga je moral zamenjati drug vratar, ki pa še ni pokazal toliko izkušenj, da bi mogel svoje moštvo obvarovati pred porazom; tako so Štajerci odnesli domov zmago 6:3.

Predarlško moštvo Hilti iz Feldkircha se je morda že rešilo neposredne nevarnosti, da bi moral po končanem tekmovanju nastopiti pot v deželno ligo. Nekoliko upanja da bi izpodrinila Predarlčane, si dela še tirolska ekipa EC Kitzbühel; ima sicer 5 točk manj kot Hilti, zato pa še dve odprti igri. Na prvenstveni lestvici je prišlo do prese- netljive zamenjave vlog: nekdanji državni prvak in tudi letos visoko favorizirani EC IEV iz Innsbrucka je moral prepustiti drugo mesto graškemu moštvu ATSE. Na vrhu lestvice pa je slej ko prej celovski KAC, ki prepričljivo vodi pred vsemi ostalimi člani državne lige ter ima pravzaprav že zdaj zagotovljen naslov državnega prvaka tudi v tej sezoni.

NOGOMET

13. mesto za Austrio

V zadnjem kolu jesenskega polčasa državnega prvenstva je bilo odigranih le osem tekem, ker sta dve igri morali izpasti vsled neuporabnih igrišč. Dunajska Austrija je morala v soboto odpovedati srečanje z Vienno, v nedeljo pa je bil k enakim odločitvi prisiljen dunajski Wacker, ki bi moral nastopiti proti istoimenskemu moštvu iz Innsbrucka. Celovška Austrija je konec tedna igrala v Linzu, kjer ji je uspelo, da je s tamkajšnjim moštvom LASK delila točki. Rezultat 2:2 je za Celovčane toliko bolj zanimiv, ker so od začetka drugega polčasa morali igrati le z devetimi igralci. Spričo tega je izid za celovško moštvo nedvomno lep uspeh. Skupno so si Celovčani v prvi polovici prvenstva nabrali dvanajst točk ter bodo "prezimirali" na 13. mestu. Če bo ta številka pomenila zanj srečo, bo seveda pokazal šele potek spomladanskega tekmovanja, pri katerem bo padla odločitev, katera moštva se bodo morala posloviti od državne lige.

KRATKE ŠPORTNE VESTI

Na mednarodnem hokejskem turnirju v Moskvi je svetovni prvak Sovjetska zveza spet demonstriral svojo visoko raven ter zmagal pred Kanado in Češkoslovaško. Švedi so se morali zadovoljiti s četrtim mestom, Finska je zasedla 5. mesto, medtem ko je na zadnjem mestu ostala Vzhodna Nemčija, torej ekipa, ki je ravno najboljšim dvem — Sovjetski zvezi in Kanadi — napravila dovolj preglavic.

Kljub pičlemu porazu 2:3 proti italijanskemu moštvu Proreco je lanski jugoslovanski prvak Mladost Zagreb v Genovi postal evropski prvak v vaterpolu. Prvo tekmo z Italijani je jugoslovansko moštvo namreč odločilo s 5:3 v svojo korist.

Dunajska Admira je v tekmi za srednjeevropski pokal premagala na domačem igrišču praško moštvo Bohemiens z rezultatom 2:1. Povratna tekma bo 8. februarja 1970 v Pragi.

Za zaključek mednarodnega tekmovanja v umetnem drsanju je Poljakinja Varminka v Varšavi zasedla prvo mesto. Za njo se je uvrstila Avstrijka Reiter, ki jo je Poljakinja le s pičlo prednostjo "potisnila" na drugo mesto.

Obe nemški rokometni reprezentanci sta konec tedna utrpeli poraz. Ženska ekipa je izgubila tekmo z Romunijo 7:17, moške pa so premagali Norvežani z rezultatom 18:17.

RADIO PROGRAM

1. PROGRAM

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 12.00, 16.00, 17.00, 18.45, 22.00, 23.00, 24.00.

Dnevne oddaje: (razen ob nedeljah in praznikih): 6.40 Jutranja opažanja, 6.45 Vesele melodije, 7.20 Jutranja gimnastika, 7.25 Jutranja glasba, 8.05 Jutranja glasba, 9.00 Za prijatelje stare glasbe, 10.05 Komorni koncert, 11.00 Roman v nadaljevanjih, 11.15 Opol-danski koncert, 13.00 Operni koncert, 14.00 Dirigenti, orkestri, solisti, 14.45 Mednarodna gospodarska poročila, 15.00 Več uka, več znanja, 16.03 Stereo-koncert, 18.45 Pregled sporeda.

Sobota, 15. 12.: 6.05 Odkrito povedano — 6.12 Vesele melodije — 9.00 Smeh sodi k otiki — 13.00 Srečanje z Avstrijo — 13.30 Tehnični razgled — 13.45 Iz opernega sveta — 14.45 Zaključni koncert nagrajen- cev mednarodnega glasbenega tekmovanja v Ženevi — 16.15 V žarišču — 17.10 Ex libris — 18.00 Domovina Avstrija — 20.00 Portret — 21.00 Večer pesmi, poje tenorist Nicolai Gedda — 22.45 Avstrijska pesem 20. stoletja — 23.10 Mala nočna glasba.

Nedelja, 14. 12.: 6.05 Vesele melodije — 8.05 Teden dni svetovnih dogodkov — 9.10 Satirična oddaja — 10.00 Maša — 11.00 Iz gledališča — 11.15 Velika simfonija, igrajo dunajski simfoniki — 13.30 Stališče — 13.45 Operni koncert — 15.05 Mojstri klasične operete — 15.45 Evropa 69 — 16.15 Ljubite klasiko? — 17.05 Obzornik znanosti — 18.45 Šanson — 19.10 Pot skozi advent — 20.00 Sto let dunajske opere — 21.30 „Nočni čuvaj“, kabaret — 22.10 Tribuna — 23.10 Glasba z Dunaja.

Ponedeljek, 15. 12.: 6.05 Odkrito povedano — 6.08 Preden odide — 6.11 Vesele melodije — 13.45 Avstrijska pripovedka — 15.45 Krog, pike, črte — 17.10 Mednarodna radijska univerza — 17.30 Mladinska redakcija — 19.30 Raziskovalne naloge — 20.00 Koncert štajerskega glasbenega društva — 21.30 Argumenti — 22.10 Znanje časa — 23.10 Sodobna glasba.

Torek, 16. 12.: 6.05 Preden odide — 6.12 Vesele melodije — 13.45 Monološka umetnost — 17.10 Raziskovalci na obisku — 19.30 Kulturno-politične perspektive — 20.00 Spectrum Austrija — 21.00 Prizor — 21.30 Glasbeni faljeton — 23.20 Studio nove glasbe.

Sreda, 17. 12.: 6.05 Agrarna politika — 6.10 Vesele melodije — 15.45 Krog, pike, črte — 17.10 Kemija organizma — 17.30 Mladinska redakcija — 19.30 „Prin-

Prodajam klavir znamke „Bösendorfer“. Cena po dogovoru. Točnejša po-
jasnila pri J. Strauss, Dob/Aich 16
9220 Vrba/Velden am Wörthersee.

ceska in svinski pastir“, pravljica opera — 20.25 Orkestrski koncert — 22.10 Filozofija in jezik v sodobni miselnosti — 23.10 Sodobna glasba.

Četrtek, 18. 12.: 6.05 Preden odide — 6.08 Oddaja delavske zbornice — 6.11 Vesele melodije — 13.45 Opis dežele — 15.45 Krog, pike, črte — 17.30 Raziskovalno delo visokih šol — 19.30 Živo gospodarstvo — 20.00 Psihografija dednega sovraštva — 20.45 Klavirsko delo Roberta Schumanna — 21.15 V žarišču — 22.10 Forumski pogovori — 22.30 Slavne note — 23.10 Avstrijska glasba 20. stoletja.

Petek, 19. 12.: 6.05 Nobeden ne bo zmagal — 6.08 Oddaja delavske zbornice — 6.12 Vesele melodije — 9.30 Klavirsko delo Roberta Schumanna — 13.45 Vesele pripovedke — 17.10 Pomembni znanstveniki — 17.30 Mladinska redakcija — 19.30 Začelo se je pred 30 leti — 20.00 „Svoboda jetnika“, radijska igra — 20.15 Federalizem pri nas in drugod — 22.10 Eksistenčni filozofija Kafke in Sartra — 23.10 Pesem in glasba z Dunaja.

REGIONALNI PROGRAM

Poročila: 5.00, 6.30, 8.00, 10.00, 13.00, 17.00, 19.00, 20.00, 22.00.

Dnevne oddaje: (razen ob nedeljah in praznikih): 5.30 Kmetijska oddaja, 5.40 Jutranja opažanja, 5.43 Pisane jutranje melodije, 6.00 Jutranja gimnastika, 6.45 Deželni razgled, 7.00 Glasbeni mozaik, 7.45 Lokalna poročila, 8.05 Zvenec jutranji pozdrav, 8.15 Obzornik za ženo, 9.00 Šolska oddaja, 10.05 Šolska oddaja, 11.30 Oddaja za podeželje, 11.40 Nasveti za vas, 11.45 Za avtomobiliste, 13.05 Deželni razgled, 13.30 Glasba po kosilu, 14.00 Za ženo, 14.15 Sloven- ska oddaja, 15.30 Otroška ura, 16.00 Venček melodij, 18.15 Odmev časa, 18.45 šport, 18.55 Lahko noč otrokom, 19.03 Pregled sporeda, 19.05 Zabeležite si, 19.35 Melodija in ritem, 22.10 šport iz vsega sveta.

Sobota, 15. 12.: 5.05 Vesel začetek dneva — 7.55 Naš hišni vrt — 8.20 Obzornik za ženo — 10.05 Šolska oddaja — 11.00 Naša lepa domovina — 13.50 Za zbiralec znak — 14.20 Godba na pihala — 15.30 Po željah — 17.10 Vesel konec tedna z godbo na pihala — 18.00 Za delovno ženo — 18.40 Koroški profil — 19.40 Melodija in ritem — 20.10 „Biseri norosti“ — 21.00 Zveneca alpska dežela — 22.25 Plesna glasba po naročilu.

Nedelja, 14. 12.: 7.40 Zabavna glasba — 8.05 Kme- tijska oddaja — 8.15 Kaj je novega — 9.00 Srečanje z mladostjo — 10.00 Operetni koncert — 10.30 Radijska pripovedka — 11.00 Dopoldanski koncert — 12.03 Za avtomobiliste — 13.10 Ogledalo Mestnega gledališča — 13.45 Iz domovine — 14.30 Po željah — 16.00 Otroška oddaja — 16.30 To je moj Dunaj — 17.05 Plesna glasba — 18.30 Koroški portret — 18.45 Otroški zbori — 19.00 Nedeljski šport — 19.30 Deželni razgled — 20.10 Lovski večer — 21.30 Najlepše melo- dije Jacquesa Offenbacha.

Ponedeljek, 15. 12.: 5.05 Pihalna godba za začetek dneva — 9.00 Literatura in družba — 9.30 Ljudska glasba sveta: Perzija — 10.05 Šolska oddaja — 10.15 Komorna glasba Mozarta — 11.00 Mednarodne korač- nice — 13.55 Davčno pravo — 15.15 Koroški knjižni kotiček — 17.10 Operetno potovanje — 19.15 Vesti iz umetnosti in znanosti — 19.35 Melodija in ritem — 20.10 Radijska igra — 21.30 Narodni plesi in pesmi iz Jugoslavije.

Torek, 16. 12.: 5.05 Pihalna godba — 5.33 Ljudske viže — 9.00 Šolska oddaja — 9.30 Dopoldansko glas- beno pismo — 10.05 Lepo obnašanje, uspeh v živ- ljenju — 10.35 Beg z dežele v 19. in 20. stoletju — 11.00 Godci, zaigrajte! 13.45 Za mladino — 15.00 Ko- morna glasba — 15.45 Otroška telovadba — 17.10 Av- strijci o Avstriji — 18.00 Problemi koroških mest — 19.15 Slišiš pesmico — 20.10 Orkestrski koncert — 21.30 Robert Stolz dirigira svoje operete.

Sreda, 17. 12.: 5.05 Pihalna godba za začetek dne- va — 5.33 Ljudske viže — 9.00 Avstrijska klasika —

9.30 Operetni koncert — 10.05 Šolska oddaja — 11.00 Veselo petje, veselo igranje — 14.00 Otroci kot jam- stvo sreče v zakonu — 15.00 Raimund in Grillparzer z vidika Moderne — 15.15 Koroški avtorji: Egon Geier — 15.30 Ljudska glasba iz Koroške in Furlanije-Julij- ske krajine — 17.10 V dunajski koncertni kavarni — 18.00 Kulturna prizma — 19.15 Na obisku pri koroških pihalnih godbah — 21.00 Za prijatelja planin.

Četrtek, 18. 12.: 5.05 Ljudske viže — 9.00 Pravljice iz vsega sveta — 9.30 Lahka glasba — 10.05 Šolska od- daja — 10.45 Ljudska pesem in glasba — 15.00 Ura pesmi — 17.10 Oddaja za vojake — 18.00 Gospodar- ski komentar — 19.15 Veselo in zabavno — 20.10 Ko- roško-štajerske dragocenosti — 21.00 Studio-koncert.

Petek, 19. 12.: 5.05 Ljudske viže — 9.00 Sonatna ob- lika v klasični simfoniji — 9.30 Koroška dežela, ko- roški ljudje — 10.30 Šolska oddaja — 11.45 Zabavna glasba — 12.30 Za avtomobiliste — 14.00 Koroška do- movinska kronika — 15.00 Komorna glasba — 17.10 Glasba za konec tedna — 18.00 Zabeleženo na ko- roških cestah — 19.15 Veselo zaigrano — 20.10 Koro- ška lovška ura — 21.00 Iz koroškega glasbenega živ- ljenja — 22.25 Pogled k sosedu.

SLOVENSKE ODDAJE

Sobota, 15. 12.: 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca — 14.00 Mali recital.

Nedelja, 14. 12.: 7.00 Duhovni nagovor — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 15. 12.: 14.15 Informacije — Žena, dru- žina, dom — 18.00 Za našo knjižno polico.

Torek, 16. 12.: 14.15 Informacije — Koroška kronika — Mali ansambli — Športni mozaik.

Sreda, 17. 12.: 14.15 Informacije — O gospodarstvu — Iz kulturnega življenja koroških Slovencev.

Četrtek, 18. 12.: 14.15 Informacije — Vesti za kmetij- stvo — Zborovska glasba — Novi časi, nova pravila obnašanja.

Petek, 19. 12.: 14.15 Informacije — Po sledih starih šeg in navad — Cerkev in svet.

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 4.30, 5.00, 7.00, 8.00, 9.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 17.00, 18.00, 22.00, 23.00, 24.00.

Dnevne oddaje: (razen ob nedeljah in praznikih): 4.45 Informativna oddaja, 5.30 Danes za vas, 6.00 Jutranja kronika, 7.25 Pregled sporeda, 10.00 Danes dopoldne, 10.15 Pri vas doma, 12.30 Kmetijski nasveti, 13.15 Obvestila in zabavna glasba, 13.30 Priporočajo vam, 15.00 Dogodki in odmevi, 15.30 Glasbeni inter- mezzo, 16.00 Vsak dan za vas, 19.00 Lahko noč otroci, 19.10 Obvestila, 19.30 Radijski dnevnik, 23.05 Literarni nokturno.

Sobota, 15. 12.: 8.04 Glasbena matineja — 9.05 Ra- dijska šola — 9.35 Čez travnike zelene — 9.50 Naš avtopost — 12.10 Lisztove klavirske skladbe — 12.40 Z ansambli domačih napevov — 14.05 Glasbena prav- ljica — 14.25 Lahka glasba za razvedrilo — 15.40 Poje tenorist Albert Lance — 17.05 Gremo v kino — 17.45 Jezikovni pogovori — 18.15 Dobimo se ob isti uri — 18.45 S knjižnega trga — 19.15 Ansambel Dorka Ška- berna — 20.00 „Sence preteklosti“, radijska igra — 21.15 Glasba ne pozna meja — 22.15 Oddaja za naše izseljence — 23.05 S pesmijo in plesom v novi teden.

Nedelja, 14. 12.: 6.00 Dobra jutro — 7.30 Za kmetij- ske proizvajalce — 8.04 Radijska igra za otroke — 9.05 Koncert iz naših krajev — 10.05 Še pomnite, to- variši — 10.25 Pesmi borbe in dela — 10.45 Voščila — 11.50 Pogovor s poslušalci — 13.30 Nedeljsko šport- no popoldne — 15.30 Humoreska tedna — 15.50 Z no- vim ansambli domačih napevov — 16.00 Iz arhiva lahke glasbe — 16.30 Po domače — 17.05 Iz opere „Prodana nevesta“ — 17.30 Radijska igra — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 Zabavna-glasbena od- daja — 22.15 Plesna glasba — 22.40 Jugoslovanski pevci zabavne glasbe — 23.15 Jazz za vse.

Ponedeljek, 15. 12.: 8.04 Glasbena matineja — 9.05 Za mlade radovedneže — 9.20 Cilibanov svet — 9.45 Zvoki iz operet — 12.40 Koncert pihalnih orkestrrov — 14.05 Lahka glasba — 14.35 Voščila — 15.40 Poje ok- let „Gallus“ — 17.05 Operni koncert — 18.35 Mladin- ska oddaja — 19.15 Ansambel Fontje treh dolin — 20.00

AVSTRIJA

Sobota, 15. 12.: 15.30 Za otroke — 16.35 Seniorski klub — 17.25 Za družino — 18.00 Tedenski obzornik — 18.25 Kultura aktualno — 18.50 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.30 Čas v sliki in tedenski komentar — 20.06 šport — 20.15 Operetna glasba Karla Zellerja in Richarda Heubergerja — 21.15 Športni obzornik — 21.45 Čas v sliki — 21.55 Kavbojska ba- lada.

Nedelja, 14. 12.: 16.00 Za otroke — 17.00 Film zate — 17.25 Kontakt — 17.40 Advent — 18.30 Operni vodič — 19.00 Čas v sliki in vprašanje tedna — 19.30 šport — 20.15 „Juno in pav“, igra — 22.25 Čas v sliki.

Ponedeljek, 15. 12.: 18.00 Orientacija — 18.25 Poda- ba Avstrije — 18.50 Družina Feuerstein — 19.30 Čas v sliki — 20.06 šport — 20.15 Simon Templar — 21.00 Poštni predal 7000 — 21.10 Športna panorama — 22.10 Čas v sliki — 22.20 Posebej za vas.

Torek, 16. 12.: 18.00 Angleščina — 18.25 Kultura ak- tualno — 18.50 Iskalci zakladov — 19.30 Čas v sliki — 20.06 šport — 20.15 Prometni razgled — 21.00 Veliki zvon, satirično-zabavna oddaja — 22.15 Čas v sliki.

Sreda, 17. 12.: 10.00 Zvok in človeške roke — 10.30 Kaj lahko postanem — 11.00 Kavbojska balada — 12.30 športna panorama — 16.30 Za otroke — 17.15 Mala risarska šola — 17.45 Mednarodni mladinski obzornik — 18.00 Francoščina — 18.25 Podoba Avstrije — 18.50 Ljubi stric Bill — 19.30 Čas v sliki — 20.06 šport — 20.15 Obzorja — 21.00 Iz Löwingerjevega gledališča — 22.35 Čas v sliki.

Četrtek, 18. 12.: 10.00 Slike zveznih dežel: štajerska — 10.30 Svet atoma — 11.00 Steklo — 11.30 Bizantinski obred — 18.00 Italijanščina — 18.25 športni mozaik — 18.50 Inspektor ugotavlja — 19.30 Čas v sliki — 20.06 šport — 20.15 Film — 21.50 Svet knjige — 22.50 Čas v sliki.

Petek, 19. 12.: 10.00 Gradbeni načrt življenja — 10.30 Zvok iz človeške roke — 11.00 „Tri resnice“, film — 18.00 Znanost aktualno — 18.25 Podoba Avstrije — 18.50 Zračni skoki — 19.30 Čas v sliki — 20.06 šport — 20.15 „Komisar“, kriminalni film — 21.15 časovni dogodki — 22.15 Čas v sliki.

Pravočasno
mislite

na voščila, ki jih boste za

božične in novo-
letne praznikeposlali svojim sorodnikom,
prijateljem in znancem.
Bogato izbiro

voščil

s slovenskim besedilom dobite
v knjigarni„NAŠA KNJIGA“
Celovec, WulfengasseFestival jugoslovanske glasbe — 22.15 Za ljubitelje
jazza — 23.15 Melodije iz studia radia Zagreb.

Torek, 16. 12.: 8.04 Opera matineja — 9.05 Vodniko- ve „Lubljanske novice“ — 9.45 Slovenske narodne pe- smi — 12.10 Lahka koncertna glasba — 12.40 Od vasi do vasi — 14.05 Glasbena udeleževanje mladih — 14.25 Plesni orkester RTV Ljubljana — 15.40 Iz opere „Cavalleria rusticana“ — 17.05 Popoldanski koncert simfoničnega orkestra RTV Ljubljana — 18.15 V tork nasvidenje — 18.45 Pota sodobne medicine — 19.15 Ansambel Mihe Dovžana — 20.00 Prodajalna melodij — 20.30 „Izbiro je težka“, radijska igra — 21.21 Lah- ka glasba — 22.15 Jugoslovanska glasba — 23.15 S slovenskimi pevci zabavne glasbe — 23.40 Za ples.

Sreda, 17. 12.: 8.04 Glasbena matineja — 9.05 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.20 Iz glasbenih šol — 9.45 Pojeta Jožica Svete in France Koren — 12.10 Iz opere „Ekvinkacij“ — 12.40 Prijubijeni pevci sloven- skih narodnih pesmi — 14.05 Koncert za odh — 14.35 Voščila — 15.40 Odskočna deska — 17.05 Mladi- na sebi in vam — 18.15 Rad imam glasbo — 18.40 Naš Razgovor — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 Ti in opera — 22.15 S festivalov jazz — 23.15 Za ples — 23.40 Lahko noč z godali

Četrtek, 18. 12.: 8.04 Glasbena matineja — 9.05 Ra- dijska šola — 9.35 Lahka glasba jugoslovanskih av- torjev — 12.10 Iz galerije glasbenih portretov — 12.40 Čez polja in potoke — 14.05 Pesem iz mladih gri — 14.25 Plesni orkester RTV Ljubljana — 14.40 Mehurci — 15.40 Komorni zbor RTV Ljubljana — 17.05 Glasbena popoldne — 18.15 Morda vam bo všeč — 18.45 Kulturni globus — 19.15 Ansambel Jožeta Privška — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Slo- venska pesnica Ada Škerl — 22.15 Iz vrst naše po- vojne skladateljske generacije — 23.00 V gosteh pri tujih radijskih postajah — 23.30 Zabavna glasba iz jugoslovanskih študlov.

Petek, 19. 12.: 8.04 Opera matineja — 9.05 Pionir- ski tednik — 9.45 Makedonske narodne — 12.10 Lah- ka koncertna glasba — 12.40 Učiteljski pevski zbor „Stane Žagar“ iz Kranja — 14.05 Iz albuma skladb za mladino — 14.35 Voščila — 15.30 Napotki za turiste — 15.40 Klarinetist Miha Gunzek koncertira s Simfoni- čnim orkestrom RTV Ljubljana — 17.05 Človek in zdrav- je — 17.15 Koncert po željah poslušalcev — 18.15 Rad imam glasbo — 18.50 Ogledalo našega časa — 19.15 Ansambel Lajzeta Slaka — 20.30 „Top-pops 13“ — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakah — 22.15 Besede in zvoki iz logov domačih — 23.15 Jazz-club.

TELEVIZIJA

JUGOSLAVIJA

Sobota, 15. 12.: 9.35 Šolska oddaja — 17.45 Narodna glasba — 18.15 Veliki potepuh, mladinska igra — 19.15 Obdobje svetovne vojne — 19.40 Za boljši jezik — 20.00 Dnevnik — 20.35 Festival jugoslovanske ljud- ske armade — 21.45 Rezervirano za smeh — 22.00 No- vi rod — 22.50 Kažipot — 23.10 Poročila.

Nedelja, 14. 12.: 9.00 Madžarska oddaja — 9.25 Po- ročila — 9.30 Po domače — 10.00 Kmetijska oddaja — 10.50 Otroška matineja — 11.35 Kažipot — 18.25 Tretji glas, ameriški film — 20.00 Dnevnik — 20.35 Humoreska — 21.20 Videofon — 21.35 športni pregled — 22.05 Dnevnik.

Ponedeljek, 15. 12.: 9.35 Šolska oddaja — 11.00 Osnove splošne izobrazbe — 14.45 Šolska oddaja — 16.45 Madžarski pregled — 17.45 Mala čarovnica — 18.00 Po Sloveniji — 18.25 Reševanje iz ruševin — 18.50 Dokumentarno glasbena oddaja — 19.20 Ne sa- mo zaradi tisočih jezer — 20.00 Dnevnik — 20.35 Karel Čapek: Uzljeni ljudje, drama.

Torek, 16. 12.: 9.35 Šolska oddaja — 11.00 Osnove splošne izobrazbe — 14.45 Šolska oddaja — 16.40 Oddaja za prosvetne delavce — 16.50 Risanka — 17.00 Od zore do mraka — 17.30 šport — 19.30 Risanka — 20.00 Dnevnik — 20.35 Deset tisoč sonc, madžarski film — 22.25 Veliki mojstri — 23.15 Poročila.

Sreda, 17. 12.: 9.35 Šolska oddaja — 17.15 Madžar- ski pregled — 17.45 Mladinska igra — 18.30 Pisani trak — 18.45 Človek, serijski film — 19.15 Niso samo rože rdeče — 19.45 Prospekt — 20.00 Dnevnik — 20.35 Za vse otroke sveta — 20.55 Thula, nizozemski do- kumentarni film — 22.30 Poročila.